

Hajós Alfréd Terv

Az egyetemi-főiskolai sport szakmai programja 2013–2020 2.0

*Egészséges és sportos értelmiséggel rendelkező társadalom –
egészséges és sikeres polgárok*

Jóváhagyta:
Magyar Egyetemi - Főiskolai Sportszövetség

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	3
A felsőoktatási sport fontos közügy.....	3
Az egyetemi sport fejlesztése.....	5
Hazai és nemzetközi versenysport.....	8
Felsőoktatási szabadidősport.....	8
A felsőoktatási sport feltételrendszere.....	9
Az egyetemi sport szakmai programja 2013-2020.....	11
A jövő sportolói az egyetemi versenysportban.....	13
Kettős életpálya modell.....	13
Hajós Alfréd Sportösztöndíj.....	13
Felvételi támogató rendszer.....	14
Mentorálás.....	14
Hazai felsőoktatási versenysport.....	15
Kiemelt MEFOB sportágak rendszere.....	15
Bajnokságok indítása a látvány-csapatsportágakban.....	16
Minőségi egyetemi sportklubok országos rendszere.....	16
Nemzetközi egyetemi versenysport.....	17
Részvétel a nemzetközi egyetemi sporteseményeken.....	17
Nemzetközi egyetemi sportesemények szervezése.....	18
Nyári Universiade Magyarországon.....	18
Mindenki sportja – az egészséges életmód alapja.....	19
Az egyetemi szabadidősport alapfeltételei.....	19
Legnépszerűbb sportágak kiemelt támogatása.....	19
Testnevelés, mint kritériumtárgy.....	19
Sportiroda-hálózat program.....	20
Sportszakmai képzések fejlesztése.....	21
Önálló sportnormatíva és hallgatói sporthozzájárulás.....	22
Egyetemi sportlétesítmények üzemeltetése.....	22
Az egyetemi szabadidősport fejlesztési programjai.....	22
SportPont Program: országos sportnépszerűsítő kampány.....	23
Intézményi, intézményközi és határon túli sport támogatása.....	24
Fogyatékkal élő hallgatók segítése.....	25
Sportos díjak és címek adományozása.....	25
Külső sportszolgáltatások bevonása.....	25
Felsőoktatási sportinfrastruktúra-fejlesztés.....	26
Látvány-csapatsportok beruházásai.....	26
Egyetemi sportlétesítmények felmérése és fejlesztése.....	26
Budapesti Egyetemi Sportközpont: Tüskecsarnok.....	27
Rövidítések.....	28

Vezetői összefoglaló

A legnagyobb világszervezetek és mozgalmak határozataikban és ajánlásaikban hívják fel a figyelmet a sport és a rendszeres testmozgás fontosságára. A sport egyrészt olyan fontos értékeket közvetít, mint a méltányosság, a sportszerűség, igazságosság, tolerancia. Másrészt, az egyéni képességek kibontakoztatása, mint alapvető emberi jog egyik fontos előmozdítója. Harmadrészt, a legsúlyosabb megbetegedési és halálozási kockázatokat jelentő krónikus betegségek leküzdésének és megelőzésének egyik kulcsfontosságú eszköze. A sport, a minőségi testnevelés és a rendszeres testmozgás és ezek mindenki számára az egyéni igényeknek megfelelően differenciált módon történő hozzáférhetővé, elérhetővé tételének az ügye nemcsak magánügy. Ez egyrészt alapvető jog, másrészt a legfontosabb globális és nemzeti értékek közvetítésével és az legnagyobb betegségterhet jelentő betegségek leküzdésével és megelőzésével kapcsolatos alapvető összefüggések miatt az egyik legfontosabb közügy. Ez különösen kiemelendő az egyetemi, főiskolai hallgatók sportja esetében, hiszen a jövő diplomásai későbbi életútjuk során döntéshozóként, szakértőként, munkahelyi vezetőként, véleményformálóként, vagy mintaadóként jelentős hatással lesznek a környezetükben lévő emberek életére, egészségére. Ennek megfelelően a WHO Egészségfejlesztő Egyetemek mozgalmában és ajánlásaiban is központi szerepet kap az egyetemi sport és a rendszeres testmozgás ügye.

A Magyar Egyetemi - Főiskolai Sportszövetség (MEFS), mint a magyar egyetemi sport ügyének letéteményese megfelelő módon kell reflektáljon a fentiekre. Mindezek nemcsak sokoldalúan megalapozzák, hogy az egyetemi, főiskolai sport fontos közügy, de fontos támpontokat is adnak a szakmai program legfontosabb irányaira vonatkozóan. A 2012 óta eltelt időszak tapasztalatai alapján aktualizált Hajós Alfréd Tervben ezért megfelelő módon reflektál a fenti nemzetközi ajánlásokra is.

A felsőoktatási sport fontos közügy

A Hajós Alfréd Terv és az abban foglalt szakmai program kapcsán fontos részletesebben kifejteni és megvilágítani azt, hogy a felsőoktatási sport ügye és fejlesztése miért nem csak a hallgatók egyéni jóllétét szolgálja, és melyek azok a széleskörű kulturális, társadalmi, gazdasági fejlődést elősegítő hatásai, továbbá az egyén és a közösségek egészségének fejlesztésével kapcsolatos összefüggései amelyek miatt a felsőoktatási sport fejlesztése nemzetstratégiai jelentőségű közügy és feladat.

A sport, a minőségi testnevelés és a rendszeres testmozgás ügyének fontosságát legmagasabb szinten **az ENSZ, az UNESCO és az Egészségügyi Világszervezet (WHO)** számos határozatában, útmutatójában és ajánlásában hangsúlyozza. A tudományosan alátámasztott javaslataik megjelennek mind a hazai jogszabályokban, mind Nemzeti Együttműködés Programjában és más fontos hazai stratégiai dokumentumban is, valamint az Olimpiai Kartában és a Nemzetközi Egyetemi Sportszövetség (FISU) küldetésnyilatkozatában is. Az e dokumentumokban szereplő alapelvek, értékek és ajánlások jelentik a MEFS stratégiájának és szakmai programjának legfontosabb kiindulási pontjait és alapköveit.

Az Olimpiai Karta leszögezi, hogy „a sport gyakorlása alapvető jog. Minden természetes személyt megillet a sportolás joga...”.

A Nemzetközi Egyetemi Sportszövetség (FISU) küldetésnyilatkozata szerint „a sport értékeinek hirdetése a barátság, a testvériség, a fair-play, kitartás, egység, együttműködés és ezek hallgatók körében való alkalmazását jelenti, akik a jövőben felelős döntéshozók lesznek politikai, gazdasági, kulturális, vagy ipari területen...”, továbbá „az egyetemi hallgatók számára az igényeiknek megfelelő szinten kell biztosítani az intézmény keretein belüli sportolási lehetőséget.”

A sport, a minőségi testnevelés és a rendszeres testmozgás és ezek mindenki számára az egyéni igényeknek és szükségleteknek megfelelően differenciált módon történő hozzáférhetővé, elérhetővé tételének az ügye **nemcsak magánügy**, nemcsak az **egyéni életminőség** szempontjából fontos. Ezen túlmenően egyrészt **alapvető jog**. Másrészt az egyéni hasznokon messze túlmutató módon a legfontosabb **értékek közvetítésével, kultúra teremtéssel**, harmadrészt a legnagyobb betegség terhet

jelentő **betegségek leküzdésével és megelőzésével** kapcsolatos alapvető összefüggések miatt az egyik legfontosabb, globális szinten is **elismert és támogatott közügy**.

Az ENSZ Közgyűlése 2014. októberében, a sportról, mint a képzés, az egészség, a fejlődés és a béke előmozdításának fontos eszközéről szóló határozatában¹ megállapítja, hogy a sportnak fontos szerepe van a Milleniumi Fejlesztési Célok elérésében: a nemzetközi párbeszéd, a béke és a fejlődés erősítésében, a harmónia, a tolerancia és a megértés előmozdításában. A sport egyben a képzés és az oktatás egyik fontos eszköze is, amely mind helyi, mind nemzeti, mind nemzetközi szinteken elősegíti a kooperációt, a szolidaritást, a társadalmi integrációt és kohéziót, a nemek közötti egyenlőséget és az egészséget. Emellett felhívja figyelmet a sport és a rendszeres testmozgás kiemelkedő fontosságára a krónikus nem fertőző betegségek leküzdésében és megelőzésében. Ez a határozat lényegében mindazon korábbi, ENSZ, UNESCO és WHO határozatoknak az újbóli megerősítését jelenti, amelyek a sportra, a minőségi testnevelésre és a rendszeres testmozgásra, mint egyrészt fontos értékek közvetítő és előmozdító szerepére, másrészt, mint alapvető jogra, harmadrészt, mint a legnagyobb népegészségügyi problémát jelentő betegségek megelőzésének és leküzdésének egyik kulcsfontosságú eszközére vonatkoztak.

Az UNESCO 1978 novemberében Párizsban tartott közgyűlésén elfogadott, **a Sportról és Testnevelésről szóló nemzetközi kartája** leszögezi², hogy az alapvető emberi jogok gyakorlásának egyik lényegi feltétele, hogy minden ember szabadon fejleszthesse és megőrizhesse fizikai, intellektuális és morális erejét, és ebből eredően minden ember számára biztosítani és garantálni kell a rendszeres testmozgással kapcsolatos képzéshez, valamint a sporthoz való hozzáférést. E karta leszögezi, hogy a rendszeres fizikai mozgással kapcsolatos képzés, valamint a sport mindenki számára alapvető jog kell legyen, amely nem pusztán a fizikai jól lét és az egészség szempontjából, hanem az emberek teljes és jól kiegyensúlyozott fejlődése, kiteljesedése szempontjából is fontos. A rendszeres testmozgás és a sport elősegíti az emberek közötti jobb kommunikációt, a szolidaritás érzést, az egymásért való felelősségvállalást, a toleranciát, egymás kölcsönös tiszteletét és megértését, és az ember társak integritásának és méltóságának teljeskörű tiszteletben tartását, a társadalmi integrációt és a gazdasági fejlődést. Mindezen alapvető jogok és értékek miatt az UNESCO minden érintett kormányzati és nem kormányzati szereplőt felhív a kartában foglaltak megvalósítására.

Az Egészségügyi Világszervezet 2004-ben globális stratégiát fogadott el a táplálkozásról, a fizikai aktivitásról és az egészségről³. 2008 májusában a 61. közgyűlésén jelentette meg **globális cselekvési tervét a nem fertőző megbetegedések megelőzésére vonatkozóan**⁴, és 2010-ben jelentette meg globálisan érvényes **ajánlásait a fizikai aktivitásról, mint az egészség egyik legfontosabb tényezőjéről**⁵.

A fizikai inaktivitás világszerte a negyedik vezető kockázati tényező a halálozás szempontjából, az összes halálozás 6%-áért tehető felelőssé. A fizikai inaktivitásnál csak a magasvérnyomás betegség (13%) és a dohányzás (9%) az, ami több halálesetért tehető felelőssé, míg a diabéteszre a fizikai inaktivitással azonos mértékű (6%) haláleset vezethető vissza. Évente globálisan mintegy 3,2 millió ember halála vezethető vissza a fizikai inaktivitásra. Emellett a fizikai inaktivitás számos népegészségügyi jelentőségű, azaz nagy megbetegedési, illetve halálozási okot jelentő krónikus nem fertőző megbetegedés (szív- és érrendszeri megbetegedések, magasvérnyomás, diabétesz, stroke, emlő- és vastagbélrákok, depresszió, csontritkulás) kulcsfontosságú rizikófaktora. Ráadásul e kóros állapotok sok esetben egymás kockázati tényezői is, illetve sokszor együttesen fordulnak elő. Összességében e krónikus, nem fertőző megbetegedések minden tízből öt-hat halálesetet okoznak.

¹ United Nations General Assembly A/69/L.5: Sport as a means to promote education, health, development and peace. 2014

² United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization SHS/2012/PI/H/1: International Charter of Physical Education and Sport. 2012

³ World Health Organization: Global Strategy on Diet, Physical Activity and Health, 2004; és Resolution of World Health Assembly: A55.23

⁴ World Health Assembly Resolution WHA61.14: Prevention and Control of Noncommunicable Diseases: Implementation of the Global Strategy and Action Plan for the Global Strategy for the Prevention and control of Non-communicable Diseases

⁵ World Health Organization: Global recommendations on Physical activity for Health, 2010

A fizikailag nem megfelelően aktív emberek halálozási kockázata 20-30%-al magasabb mint azoké az embereké, akik naponta legalább 30 perces közepesen megterhelő testmozgást végeznek a hét legtöbb napján. A fizikai inaktivitás az összes emlő- és vastagbélrák 21-25%-áért, az összes diabetesz 27%-áért és az összes iszkémiás szívbetegség 30%-áért felelős. Másképp: a WHO ajánlásoknak megfelelő intenzitású, mennyiségű és gyakoriságú rendszeres fizikai aktivitással e betegségeket ilyen jelentős mértékben lehetne visszaszorítani.

A rendszeres és megfelelő intenzitású és gyakoriságú fizikai aktivitás javítja a muszkuláris és kardiovaszkuláris fittséget, a csontozat sűrűségét és a funkcionális egészséget, csökkenti a magasvérnyomás, a koronária betegségek, a stroke, a diabetesz, az emlő- és vastagbélrákok és a depresszió kockázatát, továbbá csökkenti a – szintén súlyos népegészségügyi problémát jelentő – csontritkulás súlyosságát, az elesések, a combnyak- és gerinctörések kockázatát, alapvető jelentőségű az energia egyensúly és a testsúly kontrollja, valamint az elhízás kivédése szempontjából.

A fenti dokumentumok felhívják az egyes érintett szereplőket, hogy saját hatókörükben dolgozzák ki az ajánlások adaptálásával a rendszeres fizikai aktivitási szint növelésére vonatkozó stratégiájukat és cselekvési tervüket. Az egyetemi és főiskolai hallgatók, illetve közösségek esetében ez természetesen is a MEFS és tagszervezeteinek, a magyarországi egyetemeknek, főiskoláknak a feladata.

A Nemzeti Együttműködés Programja – összhangban az UNESCO sportról és a testnevelésről szóló kartájával – a fiatalság egészséges életmódra és rendszeres fizikai aktivitásra nevelésének fontosságát, mint demokratikus alapértéket nevezi meg. Hangsúlyozza, hogy kiemelten kell kezelni az egyetemi sportot, amit egy sikeres társadalom egyik alapkövének tekint morális és gazdasági szempontból egyaránt. Ezt megerősíti, hogy a londoni XXX. Nyári Olimpiai Játékokon 12 aranyérmes sportolónk közül nyolcan egyetemisták, vagy főiskolások voltak⁶.

A sportról szóló 2004. évi I. törvény (**Sporttörvény**, Stv.) módosított preambuluma szerint Magyarországon „minden embernek alapvető joga van a sporthoz, és e jogát az állam biztosítja”, beleértve a főiskolai-egyetemi sportot is. A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény (**Nemzeti felsőoktatási törvény**, Nftv.) 11. § (2) pontja szerint „a felsőoktatási intézménynek az alaptevékenységéhez igazodóan biztosítani kell egészségfejlesztést is beleértve a rendszeres testmozgás és sporttevékenység megszervezését”. E törvények az egyetemi sport feladatait és felelősségét a Magyar Olimpiai Bizottságra (MOB) és a felsőoktatási intézményekre, a koordinációt a 2012-ben megújult MEFS-re bízák.

A civil ernyőszervezetként működő **MOB** stratégiai feladatai körében részt vesz a főiskolai-egyetemi sporttal kapcsolatos döntés-előkészítésben (Stv. 38. § (9) a) pont). A sportpolitikáért felelős miniszter a MOB-bal együttműködve programot dolgoz ki a főiskolai-egyetemi sport támogatására (Stv. 51. § (2) i) pont). A MEFS a Sporttörvényben foglalt rendelkezéseknek megfelelő országos főiskolai-egyetemi sportszövetségként (Stv. 19. és 77. §) a MOB tagja (Stv. 42. §). A MEFS a MOB alapszabályának 20. § (1) c) pontjában meghatározott diák- és főiskolai-egyetemi sportért felelős szakmai tagozaton⁷ keresztül tesz javaslatot az egyetemi-főiskolai sport szakmai programjára.

Az egyetemi sport fejlesztése

A Hajós Alfréd Terv évszázados hagyományokon alapuló célja az egyetemi sport presztízsének és beágyazottságának növelése, a sportolással és a rendszeres testmozgással kapcsolatos kultúra ápolása, fejlesztése és elterjesztése.

A Hajós Alfréd Terv egyik fontos célja, hogy a letehetősebb, a világ legjobbjai közé tartó sportolókat stabil felsőoktatási háttér (mentorálás, sportösztöndíj) megteremtésével, és kiemelten

⁶ A londoni olimpiai győzelmek elnyerésének sorrendjében: Szilágyi Áron (ELTE, vívás), Gyurta Dániel (BKF, úszás), Berki Krisztián (EKF, torna), Dombi Rudolf (SE-TF, K2/1000), Kovács Katalin (SE-TF, K4/500), Szabó Gabriella (KRE, K4/500), Kozák Danuta (BCE, K4/500) és Risztoó Éva (DE, úszás)

⁷ A MEFS a MOB alapszabály 27. § (1) c) pontjában foglaltak szerint a Nemzetközi Olimpiai Bizottság által elismert egyetemi sportvilágszervezet (FISU) magyarországi tagszervezeteként jogosult jelölésre a szakmai tagozatban.

támogatott sportklubokkal segítse, és itthon tartsa. Példájuk nyomán a felsőoktatásban részt vevő hallgatók tömegei számára váljon kívánatosná a rendszeres – a WHO bizonyítékokon alapuló ajánlásainak megfelelő rekreációs minimumot elérő – és lehetőség szerint társakkal, kisközösségekben végzett testmozgás, illetve sportolás. Mindez járuljon hozzá a kisközösségek fejlődéséhez és egy pozitív egészség- és mozgás-kultúra kialakulásához, és megtapasztalhatóvá váljon a sportközösségek megtartó ereje.

Minden a sport, a minőségi testnevelés és a rendszeres testmozgás ügyével foglalkozó szervezetnek, így a MEFS-nek is fontos feladata a rendszeres fizikai aktivitásra vonatkozó, igen sok tapasztalaton alapuló ajánlások széleskörű megismertetése. Fontos, hogy az érintettek tudják, milyen típusú, milyen időtartamú, milyen gyakoriságú, milyen intenzitású és összességében milyen mennyiségű az a rendszeres, lehetőleg társakkal együtt végzett testmozgás, amelynek már elérhetővé válnak pozitív hatásai. A rendszeres fizikai aktivitásra vonatkozó bizonyítékokon alapuló ajánlásokat az érintett 18-64 éves korcsoportra vonatkozóan az Egészségügyi Világszervezet az alábbiak szerint fogalmazta meg⁸:

A 18-64 éves korcsoport esetében a fizikai aktivitás magában foglalja a rekreációs és szabadidős fizikai aktivitást, a közlekedés közbeni aktivitást (pl.: gyaloglás, vagy biciklizés), a foglalkozás közbeni aktivitást, a mindennapi háztartásban végzett aktivitást, játékokat, versenyeket, sportolást, vagy különböző torna, aerobic gyakorlatokat a mindennapi családi, baráti és közösségi aktivitások kontextusában. A kardio-respiratorikus és a muszkuláris fitnessz, a csontozat megfelelő állapota, továbbá a krónikus, nem fertőző megbetegedések (pl.: magasvérnyomás, iszkémiás szívbetegségek, stroke, diabetesz, egyéb anyagcsere betegségek, rosszindulatú daganatok, csontritkulás) és a depresszió megelőzése érdekében az alábbiak javasoltak:

- 1.) A 18-64 éves felnőttek legalább heti 150 percnyi közepes intenzitású⁹ aerob fizikai aktivitást¹⁰, vagy legalább heti 75 percnyi intenzív aerob aktivitást, vagy a közepesen intenzív és az intenzív aktivitás ekvivalens kombinációját kell, hogy kifejtssenek.*
- 2.) Az aerob fizikai aktivitás alkalmanként legalább 10 perces kell legyen.*
- 3.) További egészségnyereség érhető el a közepes aktivitási szintű aktivitás heti 300 percre, illetve az intenzív aktivitás heti 150 percre növelésével.*
- 4.) Fontos, hogy legalább heti 2 alkalommal kerüljön sor a főbb izomcsoportokat érintően izomerősítő gyakorlatokra.*

A sportolásra, rendszeres fizikai aktivitásra vonzó és biztonságos körülmények között, az érintettek által a lehető legjobban elfogadható módszerekkel és tartalommal kerüljön sor. Emellett minden egyéb eszközzel biztosított legyen (pl.: védőfelszerelések) a sportsérülések megelőzése. A cél, hogy a rendszeres testmozgással, minőségi testneveléssel és sporttal kapcsolatos hasznok minden körülmények között meghaladják az esetleges károkat. Ez a Hipokrateszi „ne árts” elv érvényesítését jelenti a rendszeres fizikai aktivitásra, minőségi testnevelésre és a sportra vonatkoztatva.

Az egyetemi-főiskolai hallgatók, illetve közösségek esetében a mindennapos testmozgás feltételei, a hallgatók alapvető életterét jelentő intézmény falai között valósíthatók meg. A rendszeres fizikai aktivitás és a sport értékeit közvetítő hatásai, továbbá az egészséggel, életminőséggel kapcsolatos kedvező hatásai esetükben az egyetemeken, főiskolákon mint közösségi színtereken belüli fejlesztésekkel valósíthatók meg a legjobban. Ennek fontos elemei: (i) A helyi (közösségi) sportéletet összefogó felsőoktatási sportirodák hálózata. (ii) A társasági adókedvezményrel támogatott

⁸ World Health Organization: Global Recommendations on Physical Activity for Health; WHO, 2010

⁹ A WHO meghatározása szerint: **A közepes fizikai aktivitás** egy a normál nyugalmi aktivitás szintjének **legalább 3-, legfeljebb 5,9-szeresét** jelentő aktivitási szintet jelent egy abszolút skálán elképzelve. Ez egy az egyén fizikai kapacitásának és teljesítőképességének megfelelő nullától tízig terjedő **relatív skálán 5-6 értéket** jelent. **Az intenzív fizikai aktivitás** egy a normál nyugalmi aktivitás szintjének **legalább 6-szorosát** (fiatalok esetében legalább 7-szeresét) jelentő aktivitási szintet jelent egy abszolút skálán elképzelve. Ez egy az egyén fizikai kapacitásának és teljesítőképességének megfelelő nullától tízig terjedő **relatív skálán 7-8 értéket** jelent.

¹⁰ **Aerob aktivitás**, vagy másnéven terhelhetőségi-állóképességi aktivitás az az aktivitási, illetve terhelhetőségi szint, amikor az egyén anyagcsereje (glükóz lebontása) még aerob körülmények között történik, azaz az anyagcsere, illetve a glükóz metabolizmus nem vált át a terhelés miatt anaerobba.

csapatsportágak vezetésével az egyetemi bajnokságok megerősítése. (iii) Mindezek alapjaként a felsőoktatási intézmények sportinfrastruktúrája hallgatói kihasználtságának (diáksporttal közös) növelése. (iv) A kiemelt sportágakban a működéshez szükséges fejlesztések elvégzése.

A felsőoktatás sportjának átalakítási folyamatát egy kiemelkedő világesemény, egy a 2024-es Olimpia magyar megrendezési tervével összhangban lévő időpontban az Universiade megpályázása nagymértékben felgyorsíthatja és katalizálhatja. Emlékeztetünk, hogy a Nyári Universiade az Olimpia után a világ második legnagyobb, soksportos sporteseménye. A sportinfrastruktúra már elkezdett fejlesztéseinek felhasználásán, az érintett területek rehabilitációján, és az előttünk álló esztendő munkahely-teremtésén túl ez hosszú időre befolyásolhatja Magyarországot és a magyarság jövőképét. Egy minden érintett számára fontos, közös cél kitűzése, a megrendezésre való szakmai, infrastrukturális felkészülés, már maga a felkészülési folyamat számos maradandó eredményhez vezethet.

A hagyományos sportágakkal és a versenysportokkal kapcsolatosan az UNESCO megállapítja, hogy ezek önmagukon túlmutató jelentőségét az is adja, hogy fontos részét képezik az adott közösség kulturális örökségének, erősítik a közösségi összetartozás érzését, hatékonyan közvetítenek számos fontos értéket, köztük a kulturális diverzitást, a szolidaritást, a más kultúrák iránti érzékenységet, továbbá az egyes kultúrák között hidat képezve erősítik egymás kölcsönös megértését. Mindezek miatt a hagyományos sportok és a versenysportok fejlesztése, megőrzése integráns része kell, hogy legyen minden, a sport fejlesztésével kapcsolatos programnak. A MEFS a kormányzati törekvésekkel összhangban a 2012/13-as tanévtől kezdődően a szabadidősport (tömegsport) és az egyetemi versenysport területén a Hajós Alfréd Terv keretében elindított jelentős fejlesztéseket kívánja az elkövetkezőkben is tovább folytatni. A programok megvalósításához a meglévő források átstrukturálásán kívül bevonja a piaci szereplők támogatását a Tao-kedvezményen és szponzoráción keresztül az egyetemeken népszerű látvány-csapatsportágak (labdarúgás, kosárlabda, kézilabda, vízilabda, jégkorong) esetében. Kezdeményezi az egészséges életmódhoz köthető intézményi szintű szabadidős sportolás és infrastruktúra-fejlesztés pályázati támogatását Európai Unió forrásból. Mindezek alapjaként a MOB és az EMMI oktatási és sport területeivel együttműködve megteremti a magyar és nemzetközi egyetemi élsport hazai sportéletbe való beillesztését és kommunikációját, továbbá a hallgatók számára a rendszeres testmozgásra ösztönző és azt hosszú távon működtetni képes feltételrendszert.

Stratégiai jelentőségű lehetőséget és egyben kihívást is jelent a rendszeres fizikai aktivitás és a sport ügyét egy tágabb összefüggésbe helyező egészséges egyetemek, főiskolák kialakítására irányuló egészségfejlesztő egyetem programokban való aktív, kezdeményező szerepvállalás. A WHO egészségfejlesztő egyetem koncepciójának az egyik lényegi eleme épp az, hogy az egészség és az életminőség ügye izoláltan, egymástól elkülönült részterületeken történő fejlesztésekkel csak minimálisan mozdítható elő. Ezért szélesebb, összehangolt multidiszciplináris és interszektoriális, az összes fontos helyi alrendszerrel egymással összehangoltan fejlesztő beavatkozásokra van szükség. Az ilyen kezdeményezések kikerülhetetlen és lényegi kulcsterülete a sport és a rendszeres fizikai aktivitás. A nemzetközi tapasztalatok szerint lényegesen jobb eredményeket lehet elérni az egyetemi sport és a rendszeres testmozgás terén is, ha a fejlesztések egy a teljes rendszerre irányuló komplex program keretében történnek, más – az életmódváltoztatást lehetővé tevő és az egyén cselekvési lehetőségeit meghatározó – tényezők egyidejű változtatásával együtt. A MEFS és tagszervezetei aktívan részt kívánnak venni mindazokban az egyetemi, főiskolai szintereken történő egészségfejlesztési kezdeményezésekben, amelyek a WHO Egészségfejlesztő Egyetemek programjának (angolul: Health Promoting Universities)¹¹ hazai adaptációját jelentik és amelyek a sport és a rendszeres testmozgás ügyét egy a hallgatók és egyetemi közösségek általános jóllétét, életminőségét és egészségét elősegítő tágabb rendszerbe illesztve fejlesztik.

¹¹ WHO Europe: Health Promoting Universities, Concept, experience and framework for action. 1998

Hazai és nemzetközi versenysport

A Hajós Alfréd Terv a sportági szakszövetségekkel együttműködésben a Magyar Egyetemi-Főiskolai Országos Bajnokságok (MEFOB) **színvonalának emelésével és ahol lehet, bajnoki sorozatokká alakításával** el kívánja érni, hogy az intézmények számára a MEFOB-nak legyen tétje, presztízse, és magára vonja az egyetemi vezetők figyelmét. A sportági versenyrendszerekbe való beágyazással és megfelelő média-háttér biztosításával elérhető, hogy a MEFOB a magyar élsport kiemelkedő (és kvalifikáló) része legyen. **A legsikeresebb és legnépszerűbb 10-15** (elsősorban olimpiai és Universiade) **sportág kiemelésével**, a támogatások koncentrálásával a versenyrendszer minősége és hatékonysága egyaránt növelhető.

A **kettős életpálya modell** kidolgozása és bevezetésének támogatása a versenysportolók egyetemi környezetbe történő beilleszkedését és ezzel együtt Magyarországon tartását kívánja elősegíteni, valamint azt, hogy a sportolók ne kerüljenek válaszut elé sem a magas szintű sportolás és a tanulás között, sem a jobb külföldi anyagai lehetőségek miatt, továbbá, hogy sportkarrierjük befejezése után méltó körülmények között, itthon kezdhessék el civil hivatásukat. Mindez magába foglalja a **sportösztöndíj-, és a felvételi többletpontok rendszerét, az egyéni és mentorált tanmenetek kidolgozását, valamint a kiemelt sportklubok egyetemhez kapcsolását.**

A magyar egyetemi sport hagyományosan legsikeresebb területe a **világversenyeken** (Universiadékon, Egyetemi Világbajnokságokon) **való részvétel**, az ott elért helyezések, továbbá a világversenyek magas színvonalú magyarországi megrendezése. Ez utóbbi tradíció kiemelkedő sikerei az 1935-ben Budapesten megtartott Nyári Egyetemi Világjátékok és az 1965-ös Universiade. Ezt azóta számos nagyszabású egyetemi sportrendezvény követte, legutóbb 2010-ben a kettős magyar sikert hozó Kézilabda Egyetemi VB Nyíregyházán, vagy a szintén magyar sikereket hozó Karate EB (Budapest, 2013), az Egyetemi Birkózó VB (Pécs, 2014), valamint az Egyetemi Rögbi7 EB (Gödöllő, 2015). Jelenleg folynak az előkészületek az Egyetemi Tájfutó VB (Miskolc, 2016) megrendezésére. A jövőre nézve biztató, hogy elnyertük az Egyetemi Kosárlabda EB (Miskolc, 2017), az 1. Öttusa Egyetemi VB (Budapest, 2018) és a Kajak-Kenu Egyetemi VB (Szeged, 2018) rendezési jogát.

Felsőoktatási szabadidősport

Hazánkban a rendszeres és a rekreációs minimumot elérő testmozgást végzők, illetőleg az aktívan sportolók aránya jelenleg nagyon alacsony. Ez az egyetemi-főiskolai korosztályban is alig érezhetően magasabb, noha az elmúlt két évben a Hajós Alfréd Terv keretében megindított, illetőleg a TAMOP által finanszírozott fejlesztésekkel, az egyetemi sportirodák és a körülöttük szerveződő sportszolgáltatások rendszerének a kiépítésével ezen az arányon már érzékelhető pozitív változást jelentő folyamatokat sikerült elindítani. A Hajós Alfréd Terv kiemelt feladatként fogalmazza meg a jelenleg még nem sportoló hallgatói tömegek elérését és megmozgatását. Ennek fontos része a 2017 szeptemberétől már a mindennapos testnevelésből érkező diákok átvezetése az élethosszig tartó önkéntes sportolásba. Az önként végzett rendszeres testmozgás ma még a többség számára ismeretlen. Így megfelelő módszertani fejlesztésekkel, továbbá a hallgatók igényeinek megfelelő sportolási lehetőségek kialakításával és felkínálásával egyidejűleg szükséges egy 2-3 féléves kötelező sportfoglalkozás beiktatása az egyetemi évek elején. Ugyanakkor fontos látni, hogy a rendszeres testmozgás ügyének előmozdításában a kulcs a megfelelő, vonzó, a hallgatók körülményeihez, adottságaihoz és igényeihez a lehető legmesszebbmenőkig igazodó szemléletet, módszereket és megoldásokat felkínáló és alkalmazó megújított sportszolgáltatási rendszer kialakítása és működtetése. A kötelezőség alkalmazásától csak így várhatóak el pozitív hatások. Nem megfelelő sportszolgáltatások esetében az adminisztratív eszközök nemhogy céljukat nem érik el, de épp azzal ellenkező hatást válthatnak ki. A cél ugyanis nem pusztán az, hogy a hallgatók az egyetemi éveik alatt *valamennyit* dokumentálhatóan mozogjanak, hanem az, hogy megszeressék és életvitelükbe hosszú távon is beépítsék, mintegy mindennapi szokásukká tegyék a rendszeres testmozgást. Ennek a kulcsa nem a kötelezőség, hanem a megfelelő szemléletű, megfelelő módszertanú és megfelelő tartalmú, formájú sportszolgáltatások kialakítása, felkínálása. A szabadidősportot és egészség tudatos életmódot segítő, megújult szemléletű, módszertanú, tartalmú és formájú **testnevelés kritériumtárgyként történő bevezetésével** biztosítható, hogy minden hallgató találkozzon a sporttal, megérezze és

megértse a rendszeres testmozgás és egészséges életmód előnyeit, részévé válhasson egy sportközösségnek, továbbá lehetősége legyen legalább a rekreációs minimumot elérő rendszeres testmozgásra.

A sportszakmailag hiteles „kedvcsinálással” párhuzamosan kell kiépíteni az egyetemi sport szervezeti kereteit, továbbá az UNESCO sportról és a rendszeres testmozgással kapcsolatos képzésről szóló kartájának és ajánlásainak megfelelően részt kell venni a minőségi és az érintettek igényeinek leginkább megfelelő testnevelés és sport módszertani, tartalmi és formai feltételeinek a megteremtésében. A hallgatók megmozgatásának kulcseleme az elmúlt években kialakított **Sportiroda-hálózat** továbbfejlesztése, intézményi beágyazottságának elmélyítése. E sportirodák célja, hogy a sportszervezés az intézmény egészében koordináltan, szakmai minőségbiztosítással, a hallgatók, a testnevelők, és az egyesületek tevékenységét összehangolva, valamint a sportingatlanok üzemeltetésével egyeztetve történjen. Nagyobb csoportok bevonásához – angolszász példákat felhasználva – kétféle „befektetés” szükséges. Egyrészt az infrastruktúra kiépítése, másrészt a hosszútávon fenntartható sportolási lehetőségek és sportszolgáltatások beindítása. A sportszervezést illetően a kezdeti időszakban **pályázati rendszerben, fokozatosan csökkenő támogatással kell segíteni a helyi kezdeményezéseket.** A hatékonyságot az egységes, pl. a „megmozgatott hallgatói órák” arányában történő hozzájárulás biztosíthatja.

A rendszeres testmozgás, a minőségi testnevelés és a sport ügyét igen jelentősen előmozdíthatják az egyidejűleg megindult és előkészítés alatt álló egészségfejlesztő egyetem programok. E programoknak mind az egészségfejlesztés, mind a közösségfejlesztés szempontjából kikerülhetetlenül központi eleme a rendszeres testmozgás és a sport előmozdítása. Emellett e programok számos olyan, az egyén cselekvési lehetőségeit, döntéseit behatároló tényező megváltoztatására is irányulnak, amely tényezők megváltoztatása a rendszeres fizikai aktivitással és a sporttal kapcsolatos életmód, életviteli döntésekkel kapcsolatosan is jelentős hatással bírnak.

A hallgatói szabadidősport hosszú távú finanszírozása kizárólag több lábon álló rendszerben képzelhető el. Mind a nemzetközi gyakorlat, mind a hazai sportélet tapasztalatai azt mutatják, hogy az állam, a hallgató és az intézmény egyaránt részt kell vállaljon a működtetés fedezéséből. A központi támogatás kézenfekvő módja **az önálló hallgatói sportnormatíva bevezetése.** Ennek összege igazodhat **a hallgatók intézményi sporthozzájárulásának** javasolt 2.000 Ft/fő/év mértékéhez, ezzel egyben el is ismerve a közös teherviselés szükségességét. A felsőoktatási intézmény részesedése a sportinfrastruktúra üzemeltetése, amelynek használata az Nftv. rendelkezései szerint ingyenes, de legfeljebb az önköltség fele lehet a térítési díja. A fennmaradó rész az intézményt terheli. A HÖÖK-kal közös, valamennyi felsőoktatási intézményre kiterjedő **Mozdulj rá! sportnépszerűsítő kampány és a SportPont Program továbbfejlesztésének (e-Kuponrendszer)** elindításával a hallgatók széleskörű elérését és a felsőoktatási sportéletbe történő bevonását kívánjuk elérni. Fontos olyan eszközök, felületek használata, amelyek a célzott korosztály igényeinek megfelelnek és kellően motiválják a 18-25 éveseket a potenciálját átlépésére.

A felsőoktatási sport feltételrendszere

A hallgatói szabadidős- és versenysport működtetése és fenntarthatóságának feltétele – az UNESCO ajánlásainak megfelelő módszeratni, tartalmi és minőségi megújulás mellett – **a minimálisan szükséges egyetemi sportinfrastruktúra** fejlesztéssel és felújítással történő **kialakítása.** A Hajós Alfréd Terv keretében még 2013-ban elkészült a felsőoktatási sportingatlan kataszter, ami világosan bemutatja a lehetőségeket és hiányosságokat. Ennek alapján, és az egyetemi sport kiemelt sportágainak meghatározásával **a konvergencia régiókban pályázati úton biztosíthatók a források.** Budapesten sikerként könyvelhetjük el az újbudai sportkomplexum, a **Tüskecsarnok** befejezését és 2015-ös megnyitását. A Tüskecsarnok és a mellette létesülő uszoda egyetemi célú hasznosításának elsődlegessége egy központi kezelésű Budapesti Egyetemi Sportközpont megvalósításának lehetőségét vetíti előre.

Az egyetemi környezetben művelhető és a kormányzat részéről kiemelten támogatott sportágakkal szoros együttműködésben kell további forrásokat biztosítani, mind az egyetemi bajnokságok, mind

pedig a szabadidős sportágválasztás támogatására. Amennyiben a Hajós Alfréd Terv javaslata szerint **a látvány-csapatsportágaknak nyújtott kedvezmények rendszerében az egyetemi sport önállóan megjelenik**, a finanszírozás hatékonyabbá tételéhez további jogszabályi módosítások szükségesek.

Az egyetemi sport Hajós Alfréd Tervben foglalt fejlesztése **a sportszakmai, módszertani és szemléletformáló képzések fejlesztését is igényli**. Egyrészt a szabadidősportban tervezett igénynövekedés hozzáadódik a közoktatásban bevezetett mindennapos testnevelés szakemberszükségletéhez, másrészt a felnőtt korú amatőr sportolók sajátos edzésigényei és motiválása, harmadrészt az egészséges életmód oktatásának feladatai egyaránt a képzési rendszer egyes elemeinek bővítését és újragondolását teszik szükségessé. Ebben a körben kiemelt figyelmet kell fordítani a felsőoktatási sportoláson belül a **fogyatékkal élő és a hátrányos helyzetű hallgatók bekapcsolódásához és az esélyegyenlőséghez szükséges fejlesztések támogatására**.

Külön forrásokat ugyan nem igényel, de a felsőoktatási intézmények elkötelezettségét és bekapcsolódását segíti egy „**Sportos egyetem**” cím kidolgozása és évenkénti odaítélése. Ennek kritériumai között megjelenik a hallgatók sportoltatásának mértéke, az egyetemi versenysportban való részvétel, az infrastrukturális háttér biztosítása. A „**Magyarország Legsportosabb Egyeteme**” kitüntető cím pedig a példamutató intézményi sportszervezői tevékenységért lenne adható, és ez egyben az egyetemek és főiskolák közötti rangsor kialakításában is helyet kaphat.

Tekintettel a rendszeres testmozgás és a sport kiemelt jelentőségére számos népegészségügyi jelentőségű krónikus nem fertőző betegség megelőzésében, továbbá arra, hogy az egyetemeken, főiskolákon mint közösségi szintereken történő, a WHO egészséges egyetemek programjának megfelelő az egészség és az egészségkultúra egészének a fejlesztésére irányuló programokban a rendszeres testmozgás és a sport szerepe kulcsfontosságú, fontos lehetőség és feladat is egyben, az ilyen kezdeményezésekben a MEFS és tagszervezeteinek aktív, tevőleges és kezdeményező részvétele.

Az egyetemi sport szakmai programja 2013-2020

Az egyetemi, főiskolai sport szakmai programja az Olimpiai Kartában és a FISU küldetésnyilatkozatában foglaltakkal összhangban a korábban említett ENSZ, UNESCO, és WHO ajánlásokon és dokumentumokon, továbbá az ebben foglaltak hazai érvényesítését szolgáló jogszabályokon és nemzeti szintű programokon alapul.

A felsőoktatási sport legfontosabb feladata az, hogy egészséges értelmiséget, egészségtudatos vezetőket adjon a magyar társadalomnak. Az egyetemi, főiskolai évek a jellemzően 18-25 éves korosztályba tartozó hallgatók élete, szocializációja szempontjából döntő jelentőségűek. Ekkor zajlik le az önállósulás, az elszakadás a szülői háttértől, a különböző problémák önálló megoldásának és az ezzel kapcsolatos felelősség vállalásának a kialakulása, számos hallgató esetében a legfontosabb életeseményei (pl.: párválasztás, barátságok kialakulása, későbbi személyes network kialakulása) ekkor történnek. Az egyetemek, főiskolák rendkívüli fontosságú és hatású közeget jelentenek egy a társadalom szempontjából döntően fontos jövőbeli értelmiségi réteg szocializációja és általában a felelős értelmiségi léthez történő szocializáció szempontjából. Ezt követően a hallgatók kilépnek a felnőtt életbe, maguk is gyermekeket nevelnek, vezető pozíciókból irányítják társaikat. Döntéshozóként, kisebb-nagyobb közösségek véleményformálóiaként értékrendjüket terjesztik, ezért mások követendőnek, példaértékűnek tarthatják azt. Így a felsőoktatásból kikerülő fiatalok életmódja, életvitel nemcsak saját maguk szempontjából fontos, az ő mintájuk, életvitelük, döntéseik, szemléletük nagymértékben befolyásolja a környezetükben lévő és az egész társadalom életvitelét, egészségi állapotát. Mindezen multiplikatív hatások miatt rendkívüli fontosságúak mindazok az egészségkultúra, az egészségtudatosság, ennek keretében a rendszeres fizikai mozgás, a sport életmódba, életvitelbe, egyéni szokásokba, rutinokba való beépítésére irányuló programok, törekvések, amelyek egyik kikerülhetetlen kulcsterülete a rendszeres fizikai aktivitás, a minőségi testnevelés és a sport. E kultúra, attitűdök, életvitel, szokások, rutinok kialakítására utoljára az egyetemi évek alatt van lehetőség megfelelően szervezett, intézményesített keretek között.

A WHO és az UNESCO korábban hivatkozott alapidokumentumai alapján, továbbá az életmódváltoztatásra irányuló programokra vonatkozó szakmai szabályok alapján közismert, hogy ezen a területen csak akkor lehet eredményt elérni, ha az erre irányuló törekvések, intézkedések nem valakik által jónak gondolt, valamilyen értékrendek, elképzelések hallgatókra való erőltetését jelentik. A kívánatos eredmények és célok kizárólag a 18-25 éves hallgatók, mint önálló, autonóm fiatal felnőttek élethelyzetének, adottságainak és igényeinek megfelelő megismerésével, végiggondolásával és megértésével, e fiatal felnőttek méltóságának és értékrendjének maximális tiszteletben tartásával elsősorban a szocializációs közeg és az e közegben felkínált és könnyen elérhetővé tett lehetőségek felajánlásával, hozzáférhetővé tételével, igénybevitelének ösztönzésével érhetők el.

Ugyanilyen fontos feladata az egyetemi-főiskolai sportnak, hogy a versenysportolókat és az élsportolókat is be tudjuk vonni az egyetemi közegbe. Számukra éppen a tanulás, a tanulmányi követelmények teljesítése és az intenzív edzések és felkészülés összeegyeztetése okoz problémát. A tanulmányi kötelezettségek és az intenzív edzésprogramokkal, felkészüléssel kapcsolatos követelmények összeegyeztetése intézményesített és normatív támogató rendszer hiányában esetleges és egyéni kivételezéseken, szívességtételeken alapul. Sokszor a magyar sport azért veszít el értékes sportolókat, mert a tanulást, a civil pályát látják biztosabbnak, vagy éppen fordítva, a sportolói pályafutás után szűkülnek be lehetőségeik a civil pályán felsőfokú végzettség hiányában.

A mai valós tények meglegedettségre kevés okot adnak. Az aktívan sportoló egyetemi-főiskolai hallgatók aránya 2012-ben még nagyon alacsony volt, de az elmúlt két évben a sportiroda hálózat felállításával és működésének megindulásával már észrevehető javulást lehet tapasztalni. A fiatalok nagy része a középiskola elhagyása után kikerül az egészségügy látóköréből, majd a negyvenes-ötvenes éveikben jelennek meg csak ismételten, mikorra már kialakulnak a mozgáshiány és az egészségtelen életmód következtében fellépő krónikus betegségek. Ennek számos oka van. Az egyik, hogy az egyetemi korosztály a felnőtté válással járó szabadságnak köszönhetően, jónéhány választási lehetőséggel szembesül, látszólag önállóan formálja életmódját és dönt szabadidejének eltöltéséről.

Mindaz a feltételrendszer és tényezők, amelyek meghatározzák a szabadidő eltöltésére és az életvitelre vonatkozó, látszólag szabad döntések kereteit (pl.: órarend zsúfoltsága, minőségi szabadidő korlátozott volta, az „egészséges választást” lehetővé és elérhetővé tevő lehetőségek hiánya, vagy korlátozott volta), oda vezetnek, hogy gyakran éppen a sport, illetve a rendszeres fizikai aktivitás szorul ilyenkor a háttérbe. Az egészségtelen életmód, a krónikus mozgáshiány következményei csak későbbi életszakaszban jelentkeznek, ezért a sport és a rendszeres testmozgás hiányából adódó problémákat, illetve a sportolás fontosságát is kevésbé érzékelik a fiatalok.

Az előbbieket erősítő tényező, hogy a sport általában nem szerepel központi témaként a felsőoktatási intézmények életében, a sportolás fontosságát hangsúlyozó figyelemfelkeltő események csak nagyon korlátozottan keltik fel a hallgatók érdeklődését, továbbá nem helyettesítik a rendszeres testmozgást és sportolást vonzó, biztonságos környezetben és megfelelő szemlélettel, módszerekkel és tartalommal reálisan választhatóvá tevő sportolási lehetőségeket és szolgáltatásokat. Pedig bizonyított, hogy a mozgásszegény életmód okai részben szemléletbeli hiányosságokra, részben pedig a felkínált és reálisan elérhető sportolási lehetőségek több esetben nyilvánvaló szűkösségére, továbbá az ezekkel kapcsolatos szemléletbeli, és módszertani okokra vezethetők vissza. E mellett a legtöbb felsőoktatási intézményben az elmúlt évek során a kötelező testnevelés féléveinek száma lecsökkent, a rendelkezésre álló források pedig beszűkültek. A jelenleg egyetlen hallgatói sportra fordítható keret, a sportnormatíva reálértéke folyamatosan csökken, és sok esetben megoldatlan a felhasználás sportszakmai ellenőrzése is. Az utóbbi évek tapasztalatai alapján elmondható, ha egy intézménynek megszorításokhoz kell folyamodnia, a sport az első területek közé tartozik, amihez hozzányúl. További akadály, hogy sokszor nincs elérhető infrastruktúra, kevesen vannak és túlterheltek a megfelelő programokat szervező szakemberek. A forráshiánnyal küzdő egyetemi-főiskolai sportegyesületek (klubok) szintén nem tudnak megfelelő alapokat teremteni a széles tömegbázisú rekreációs sportoltatásnak és vonzó feltételeket kínálni az egyetemi versenysportolóknak. A nehéz anyagi háttér miatt kihívást jelent színvonalas amatőr versenyrendszerek életképes hosszú távú működtetése is, amely kulcsfontosságú lenne mind az egyetemi-főiskolai versenysport megerősítése, mind a hobbisportoló hallgatói bázis jelentős növelése szempontjából.

A felsőoktatás sportjának kívánt mértékű fejlesztéséhez a felsorolt problémák együttes és összehangolt megoldására és társadalmi szintű összefogásra van szükség. Ebben a kormányzat szereplőinek, a MOB Diák és egyetemi-főiskolai sportért felelős szakmai tagozatának, a MEFS-nek, az intézményeknek és egyesületeiknek, valamint maguknak a hallgatóknak egyaránt van feladata és felelőssége. A Hajós Alfréd Terv a közös útkereséshez és a közös cselekvéshez kíván tényleges projektterveket nyújtani.

A jövő sportolói az egyetemi versenysportban

/Kettős életpálya modell – Hajós Alfréd Sportösztöndíj, felvételi támogató rendszer, mentorálás. Hazai egyetemi versenysport: kiemelt MEFOB sportágak rendszere, amatőr egyetemi bajnokságok indítása a látvány-csapatsportágakban. Kiemelt sportágak – kiemelt klubok. Nemzetközi egyetemi versenysport: részvétel, válogatási és finanszírozási elvek, szervezés, magyar rendezésű Universiade./

A legjobb sportolók is tanulnak

Kettős életpálya modell

A legsikeresebb sportolók közül a közoktatást követően sokan hagynak fel a tanulással, vagy éppen fordítva, a sportot hagyják abba a felsőfokú tanulmányok megkezdéséért. Ha nincs jó javaslatunk az utánpótlás területén eredményeket elérő versenyzők életpályájának egyengetésére, a középiskola befejezésével a róluk való kettős (tanulás és sport) gondoskodás megszűnik. Ráadásul néhányan – e helyzet hatására – külföldön folytatják karrierjüket, gyakran elvesznek még az ország számára is. A Héraklész-programok tanulsága szerint 18 éves korban sok tehetséges és támogatott versenyző pályafutása sportszakmailag indokolatlanul megtörik, a lemorzsolódás ekkor a legjelentősebb. A kedvezőtlen folyamatok megállítása és megfordítása egy komplex program keretében lehetséges, amit a Sporttörvény „kettős életpálya modellként” ír elő¹². A program célja az, hogy a legkiválóbb utánpótlás sportolókat megtartsa a sportnak, a tanulásnak és az országnak egyaránt.

Középiskolai tanulmányaikat befejezett tehetséges sportolók elérésében, versenyzők pályafutásának nyomon követésében, és felsőoktatási tanulmányok felé orientálásában a MOB tagozatában együttműködő Magyar Diáksport Szövetség (MDSz) segítheti a MEFS munkáját. Az MDSz diáksport-rendszerében sikeres sportolók adják az egyetemi sport bázisát, így a versenyzők elérhetőek lennének az egyetemi sport számára is. Egy létező és működő adatbázis mind a hazai, mind pedig a nemzetközi események idején könnyebbé tenné mozgósításukat, a potenciális résztvevők felkutatásában nem kellene csupán a szövetségekre hagyatkozni. A program keretét másik oldalról az olimpiai kerettag versenyzők számára nyitva álló „MOB életút-program” adja, ami a legmagasabb szinten biztosítja és ösztönzi a tanulmányok folytatását. Jelentős előrelépés továbbá az EMMI Magyar Sportszallagok ösztöndíj bevezetése, mely a külföldi ösztöndíjak mértékét közelítő érdemi támogatást nyújt a hallgató élsportolók részére.

A sportolói karrierpálya lehetővé – és nem utolsó sorban vonzóvá – teszi a továbbképzés és az élsport ötvözését, megtartva a legkiválóbbakat a magas szintű versenysport számára, ugyanakkor biztosítva hosszabb távra is e kiváló sportolók jövőjét. Hatékonyan támogatja a felsőoktatási intézményekbe való bekerülést, biztosítja az intézményen belüli tanulástámogatást, segíti a sportolói karrier utáni elhelyezkedést. A FISU küldetésnyilatkozatában is kitér arra, hogy a kiváló sporteredményeket elérő hallgatók esetén nem szabad ezt tekinteni pályafutásuk csúcának, csupán egy fontos lépésnek, amely közelebb viszi őket képességeik kiteljesítéséhez és az önmegvalósításhoz szakmai karrierjük építése során. A kiemelkedő sporteredmények, az egyedi igények és elvárások a felsőoktatásban eltöltött idő alatt, majd az ezt követő egyedi élet- és munkatapasztalat mind különleges, az országot világviszonylatban is képviselni tudó, tudásukat hasznosítani képes kiváló embereket eredményeznek. A sportági szövetségek egyre nagyobb számban ismerik fel a sportolók számára a felsőoktatásban rejlő lehetőségeket, ösztönzik és támogatják legtehetségesebb versenyzőik felsőoktatási tanulmányait. A felsőoktatási intézmények számára fontos a hallgatók toborzása, az intézmény vonzóvá tétele. Az ismert, sikeres sportolók növelik az intézmények hírnevét, vonzerejét, ezért érdekük a sport területén egyértelműen megfogalmazódott igényt kielégíteni, befogadni a sportoló hallgatókat.

Hajós Alfréd Sportösztöndíj

A magyar felsőoktatásban közel másfél ezer hallgató kiemelkedő tanulmányi munkáját Köztársasági ösztöndíjjal ismerjük el. Hasonlóan, szükséges a kiemelkedő sportteljesítményt nyújtó

¹² Az Stv. 38. § (8) bekezdése b) pontja szerint a diák-hallgatói sport területén a MOB támogatja a sportolói karrier (életút) program bevezetését, működését.

hallgatók támogatása is. A kettős életpálya modell elemei közül ezért első helyen kell említeni az érintettek körét is kijelölő felsőoktatási „Hajós Alfréd Sportösztöndíjat”, mely a MOB Életút Programjához és a Sportcsillagok ösztöndíjhoz illeszkedik és a támogatott kört bővíti ki. A sportolói ösztöndíj címzettjei – a Héraklész Csillag Program résztvevői számából kiindulva – felfutó rendszerben 4-500 főre becsülhetők. A támogatás feltétele kettős; egyfelől a sportszakmai sikerességet, a felkészülésben való részvételt és a potenciális eredményeket a MOB és az adott sportág tudja megítélni, másrészt kreditekben kifejezhető tanulmányi munkát kell előírni, amit a felsőoktatási intézmények tudnak igazolni. Az ösztöndíj összegének meghatározásakor az adott életkorhoz, illetve más sportösztöndíjakhoz kell illeszkedni, az állami költségvetés lehetőségeit mindenkor figyelembe véve.

Felvételi támogató rendszer

Az MDSz-szel együttműködve már a közoktatásban meg kell kezdeni a tehetséges sportolók tanulmányainak felkarolását. Ennek egyik módja, ha maga a közoktatási intézmény speciális sportiskolaként készül fel erre, épít ki kapcsolatokat a felsőoktatás felé, és nyújt teljes vertikumú életpályát már a sportolás kezdetétől (ilyen kiemelkedő kezdeményezés az Újbudai Grosics Gyula Iskola). Általánosságban azonban a kiváló utánpótlás-sportolók különböző iskolákból fognak kikerülni, így egy mindenki számára elérhető támogatási rendszert kell felállítani.

A felsőoktatásba való bekerülés első lépése a tanulók ambíciójának felkeltése, a jó tanulmányi eredmények eléréséhez nyújtott támogatás. Ezután következik a továbbtanulási lehetőségek megismertetése, a képességeiknek és ambíciójuknak megfelelő „felvételi stratégia” kialakításában és a megfelelő fakultációs tárgyak választásában (már az érettségit 2-3 évvel megelőzően) nyújtott segítség, továbbá a felkészítés a felvételre. Ez egy olyan komplex programot igényel, amely az egyetemekkel és főiskolákkal közösen a kiválasztott és erre bejelentkező sportolók számára érettségi-felvételi előkészítőket szervez és finanszíroz. Hasonlóképp fontos, hogy a napi tanulásból a sport miatt nehezebb helyzetbe kerülő diákok nyelvi felkészítésére is legyen lehetőség, hiszen ma már a nyelvtudás a továbbtanulás elengedhetetlen feltétele. A magyar sport és a felsőoktatás sportjának érdeke is azt kívánja, hogy a tehetséges, nemzetközileg is elismert sportolóink lehetőség szerint piacképes diplomához jussanak sportpályafutásuk végéig, így a továbbtanulás területeinek kiválasztásában is segíteni kell őket.

A támogató rendszer a felsőoktatási intézményekbe való bekerülést, a kiemelkedő nemzetközi és hazai eredményekkel rendelkezők esetében a felvételi rendszerhez illeszkedő sportért kapott többletpontokkal, egyes esetekben felvételi mentességgel honorálja. A kimagasló sportteljesítményért járó többletpontok rendszerét úgy újítottuk meg, hogy az a támogatást megszolgált sportolóknak nyújt a bejutást ténylegesen segítő elismerést. Ezen túlmenően fontos lenne, hogy a kiemelkedő sportteljesítményt nyújtó sportolókat az éves szinten járulékos forrásból egy úgy nevezett sportolói kvóta elkülönítésével vegyék fel. Ez a becsülhetően 0,5-1,0%-ot kitevő számú hallgató részére meghatározott időszakra részben vagy egészben térítésmentes képzést, magyar állami (rész)ösztöndíjat biztosítana a sportteljesítmények elismeréseként. Az állami ösztöndíjjal az állam közvetlenül a felvételiző hallgatót támogatja, ezért ezek az intézmények között a felvételiző sportolók jelentkezésének megfelelően oszlanak meg.

Mentorálás

Napjaink hazai felsőoktatási rendszere nem alkalmas az élsportolók zavartalan, minden igényt kielégítő pályafutásának segítésére. Nincsenek meg azok a belső támogató mechanizmusok, amelyek révén az élsportolók intézményesített módon maradéktalanul össze tudnák egyeztetni az egyetem által támasztott tanulmányi követelményeket az élsportolásból eredő felkészülési és verseny követelményekkel. A követelmények szintjének megtartása mellett azok teljesítéséhez a sportolóknak több rugalmasságra, sportolói kötelezettségeikhez illeszkedő tanulmányi feltételekre, adott esetben egyéni tanulmányi és vizsga rendre, tanácsadásra van szükségük. Fontos annak megteremtése, hogy intézményes mechanizmusok épüljenek ki az élsportolók felsőoktatási megfelelésének a támogatására és az élsportolás és a felsőoktatási tanulmányok követelmény rendszere ne egyéni megértésen, szívességeken és egyedi kérelmeken alapuljon. Az egyéni szívességeken alapuló kvázi kivételezési

rendszer egyrészt intézményről intézményre, de akár tanszékről tanszékre rendkívül eltérő lehet. Ez méltatlan, és méltánytalan helyzetek sokaságát eredményezheti. Ennek nem szabad kitenni élsportolóinkat, ha meg akarjuk tartani őket. A felsőoktatási intézmények, hatóságok, sportszervezetek és a munkaerőpiac szoros együttműködésével alakítható ki olyan tanulási környezet, amely pozitív változást hozhat ezen a területen.

A sportolóbarát felsőoktatás megteremtése mind intézményi, mind pedig országos szinten fontos. A felsőoktatási intézmények nyitottá kell, hogy váljanak a szükséges változtatásokra, meg kell teremteniük a fejlesztéshez szükséges feltételeket, biztosítaniuk kell a képzett szakembereket a feladatok ellátásához. Az egyes intézményekben részterületeken működő jó példák segíthetik a rendszer általános elterjedését. A távoktatás, az e-learning fejlesztése kis befektetéssel komoly eredményeket hozhat. Egyéni tanrend, egyéni vizsgarend bevezetése, a tanulmányi költségek csökkentése vagy elengedése és a mentorálás kiváló eszközei lehetnek a célok elérésének.

A mentorálás nem érhet véget a tanulmányok lezárultával. Az élsportolók helyzete a munkaerőpiacon napjainkban nem mondható jónak. A vállalatok jelentős része alkalmazottaik felvételénél a vállalati stratégián alapuló feltételrendszert vesz alapul, amely nem tartalmaz olyan egyedi elemeket, amelyek egy élsportoló életében meghatározóak. Nem ismerik, és ez által nem is használják ki a képzett élsportolók alkalmazásában rejlő lehetőségeket. A helyzet javításához erősíteni kell a kapcsolatokat a munkaerőpiac és a kettős életpálya modell többi szereplője között, kiemelten kezelve az oktatási területet. A sportról, élsportolókról pozitív képet kell kialakítani, vonzóvá tenni a sportolói múltat a munkaerőpiacon. Ebben az intézményi sportirodák és karrierközpontok együttműködése nyújthat hatékony segítséget.

Hazai felsőoktatási versenysport

Kiemelt MEFOB sportágak rendszere

A Magyar Egyetemi-Főiskolai Országos Bajnokságok (MEFOB) sportági versenyének kialakításában és szakmai irányításában a MEFS partnerei az adott sportági szakszövetségek, a megvalósítás az intézmények és sportegyesületek közös munkája. Az egyetemi-főiskolai országos bajnokság célja, hogy eldöntse a bajnoki címeket, népszerűsítse a sportágakat, és elősegítse a nemzetközi felsőoktatási (a Nemzetközi- és az Európai Egyetemi Sportszövetség, a FISU és az EUSA) versenyekre történő kiválasztást. Az országos bajnokságok rendszerét kiegészítve Egyetemi - Főiskolai Magyar Kupák megszervezésére is lehetőséget kell biztosítani, elsősorban a MEFOB-ok minőségi szintjét a későbbiekben elérni kívánó feltörekvő sportágakban.

A Hajós Alfréd Terv központi célkitűzésként fogalmazza meg a MEFOB-ok színvonalának emelését, az adott sportág legjobbainak (válogatottak, utánpótlás kerettagok) bevonását, a sportági kvalifikációs és versenyrendszerbe illesztését. Az események megszervezésének fontos szempontja a népszerűsítés, ennek érdekében a sportág kiválóságainak meghívásával, a média megnyerésével és munkájának segítségével, továbbá hosszabb távon a szurkolói bázis kiépítésével kell biztosítani a széles körű megjelenést. Ahol a sportág sajátosságai megengedik, elő kell segíteni az országos bajnoki kategória mellett az amatőrök részvételét és díjazását is. Mindezek alapján az érintett szakszövetségekkel közösen, sportáganként szükséges kidolgozni az egyes MEFOB-ok fejlesztési tervét.

A szakszövetségek bevonásával kell kialakítani a legsikeresebb és legnépszerűbb 10-15 sportág kiemelt rendszerét (elsősorban az Universiade és Olimpiai sportágak), és ehhez kapcsolódóan kell koncentráltabbá tenni a támogatásokat. El kell érni, hogy az egyetemi-főiskolai sportegyesületek minél nagyobb számban képesek legyenek az anyaintézmény hallgatóiból magas színvonalat képviselő csapatok felkészítésére és kiállítására. A látvány-csapatsportágak esetében elő kell segíteni, hogy az egyesületek a legjobban ki tudják használni a Tao-kedvezményrel nyújtott támogatásokban rejlő lehetőségeket. A diáksportban eredményes versenyzők integrálását, MEFOB-okon történő részvételük biztosítását már felsőoktatási tanulmányaik megkezdése előtt biztosítani szükséges. A MEFOB-ok színvonalának emelésével és a médianyilvánosság megteremtésével segíteni kell a piaci támogatók megjelenését.

A MEFOB-ok sikeres fejlesztéséhez szükség van az érintett sportági szakszövetségek felsőoktatási sport iránti elkötelezettségére, a sportági referensek összekötő szerepének erősítésére, az egyetemeken és egyetemi klubokban dolgozó motivált szakembergárdára. A MEFS szervezetrendszerébe most szorosabban bekapcsolódó sportkluboknak – a sport-tanszékekkel együttműködve – kell felvállalniuk, hogy a legtehetségesebb versenyző hallgatók számára biztosítják a felkészülést és a szakmai háttérrel. A Sporttörvényben meghatározott kiemelt sportegyesületi kör kialakításánál az egyetemi sportot is nevesíteni, illetve ezen keresztül támogatni szükséges.

Bajnokságok indítása a látvány-csapatsportágakban

A látvány-csapatsportágak (labdarúgás, kosárlabda, kézilabda, vízilabda, jégkorong) esetében kiemelt cél amatőr egyetemi bajnokságok elindítása Tao-támogatásból a szakszövetségekkel szoros együttműködésben. A tervezett egyetemi bajnokságokat is úgy kell megalapozni, hogy majd Tao-támogatás nélkül is fenntarthatóak legyenek. A tervezéshez, fejlesztésekhez mintául szolgál a 2012/2013 tanévtől elindult Kosárlabda MEFOB, mely a MEFS és a Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetsége (MKOSz) együttműködése révén öltött végleges formát. A Kosárlabda MEFOB sikerei jelentős mértékben segítették a többi érintett sportszövetséggel folytatott egyeztetéseket is, melynek eredményeként a 2015/2016 tanévtől Tao-támogatásból finyszírozott többfordulós Vízilabda MEFOB is megrendezésre kerül. A tervek szerint a 2016/2017 tanévtől kézilabda sportágban is lehetségessé válik a kosárlabdához hasonló MEFOB megrendezése. Kiemelkedő eredmények elérését tenné lehetővé, ha az egyetemi sport külön soron jelenne meg a látvány csapatsportágak támogatási rendszerében.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a jól működő egyetemi sport az egyik fontos közösségépítő és identitás-képző eszköz, amelyen keresztül a fiatalok intézményükkel, városukkal, országukkal azonosulhatnak. A csapatsportágak nem csak nagy tömegeket képesek megmozgatni, de szinte ez az egyetlen terület, ahol a szurkolás, a „saját csapatért” való lelkesedés élménye is elérhető. Ahhoz, hogy a látvány-csapatsportok az egyetemek és főiskolák sportéletének középpontjába kerülhessenek, mindenképpen szükséges a rendszer kiépülését kedvezményes támogatási konstrukcióval is segíteni.

Minőségi egyetemi sportklubok országos rendszere

A felsőoktatási intézmények sportegyesületei nagyon eltérő színvonalon működnek. Elsődlegesen a Testnevelési Egyetem (TF), a nagy egyetemek, illetve a sportszakos képzést végző egyetemek, főiskolák sportegyesületeire, mint bázisintézményekre lehet alapozni az egyetemi sport fejlesztését. Ezek működése hosszabb távon is stabilnak tekinthető, általában 5-15 szakosztályban foglalkoztatnak hallgatókat, öreg-diákokat (alumnusokat), de más sportolókat is.

Jelenleg a felsőoktatási intézményekben tanuló élsportolók többsége nem az egyetemi klubokban folytatja tevékenységét, nem a sport révén kötődnek a felsőoktatáshoz. Az egyetemi klubok többsége nem képes az anyaintézmény hallgatóiból magas színvonalat képviselő csapatok kiállítására. A Hajós Alfréd Terv célja, hogy a következő néhány évben a TF szakmai vezetésével legalább öt nagy egyetemi városban megvalósuljon a kiemelkedő minőségű műhelymunka és szakmai stáb kialakítása feltételeinek a megteremtése az élsportot művelő egyesületekben. Az intézmények és sportági szövetségek érdekeltté tételével, az eredményesség támogatásával fejleszthető az egyetemi egyesületi sport.

Az egyetemi-főiskolai egyesületek sajátossága, hogy többnyire még rendelkeznek az eredményes sportolás tárgyi-személyi- szakmai-létesítményi feltételeivel, megfelelő létszámú és minőségű hallgató-versenyzői gárdával, valamint alkalmas szervezeti keretekkel és szervezői képességekkel. Ahol a feltételrendszer az utóbbi időben jelentősen leromlott, ott is rövid időn belül újra teremthető, hiszen a tapasztalatok szerint ezek a sportklubok általában kétszer-háromszor kisebb ráfordítással tudnak azonos teljesítményt produkálni, mint más társadalmi sportegyesületek. Alapvető kívánalom, hogy az intézmény vezetése magas szinten vegyen részt a sportegyesület irányításában, kapcsolódjon a sportegyesület az intézményhez, térítésmentesen használhassa teljes körben az infrastruktúrát (fedett és szabadtéri létesítmények, adminisztráció) és együttműködési megállapodás alapján kapjon intézményi támogatást.

Nemzetközi egyetemi versenysport

A magyar egyetemi sport hagyományosan legsikeresebb területe a világversenyeken (Téli és Nyári Universiadékon, Egyetemi Világbajnokságokon) való részvétel, az ott elért helyezések, valamint világversenyek magas színvonalú magyarországi megrendezése. E mellett a MEFS a nemzetközi egyetemi sportszervezetekben, a FISU-ban (Nemzetközi Egyetemi Sportszövetség – Fédération Internationale du Sport Universitaire) és az EUSA-ban (Európai Egyetemi Sportszövetség – European University Sports Association) is jelentős sportdiplomáciai tevékenységet végez az egyes bizottságokba delegált magyar tagok által. A magyar felsőoktatási sportdiplomácia térnyerésének további javításához – a pozíciók megtartásán túl – kitűzött cél lehet a FISU-ban és az EUSA-ban Végrehajtó Bizottsági tagság elnyerése.

Részvétel a nemzetközi egyetemi sporteseményeken

A Sporttörvény és a MOB alapszabálya értelmében a MEFS feladata a sportági szövetségekkel és a MOB-bal együttműködve a kiemelt nemzetközi sportrendezvényeken (Universiadék, Európai Egyetemi Játékok, Egyetemi Világ- és Európa-bajnokságok) a magyar részvétel előkészítése, a válogatási elvek kidolgozása, a kiutazás lebonyolítása.

Nemzetközi szinten elfogadott vélemény, hogy az Universiadékon való részvétel és eredményesség nagy lépés az olimpiai részvétel irányába a sportolók számára. Az Universiadék két évente történő megrendezése egyre több sportágban ad lehetőséget az olimpiai kvalifikáció elnyerésére, a felnőtt világeseményekkel azonos rangú megmérettetésre, tehetséges versenyzők számára tapasztalatszerzésre, a későbbi olimpiai részvételre való felkészülésre. Az elmúlt években a sportági szakszövetségek kezdik felismerni a felsőoktatási sportban rejlő lehetőségeket, hiszen az évről évre javuló eredmények igazolják ennek fontosságát. Ugyanakkor a valós lehetőségek sokkal nagyobbak mind a sportágak számát, mind az élvonalbeli versenyzők részvétele és az elért eredmények tekintetében is.

Az Universiadékon és az egyetemi világbajnokságokon (EVB) elért sikerek számának növelése érdekében érdekeltté kell tenni a szakszövetségeket is, hogy az élvonalbeli fiatal tehetségeket kvalifikálják a világversenyekre. Erősíteni szükséges az egészségügyi háttérrel és a mentális felkészítést, ami a biztonságos és eredményes szereplést szolgálja. Az egyetemi sport súlyának növelése érdekében az elért eredmények MOB pontérték táblázatba való felvétellel való elismerése, elismertetése érdekében kell fellépni mind itthon, mind a nemzetközi sportdiplomáciában.

Az Universiadékon és a világbajnokságokon való részvételtől a MEFS, mint koordináló szerv, a sportági szövetségek szakmai javaslata és indoklása alapján anyagi lehetőségei függvényében dönt. A sportági szövetségekkel történő egyeztetések során elsődleges szempont az ország hírnevét erősítő eredményesség és publicitás, de figyelembe kell venni a korábbi évek megállapodásait, a sportág sajátosságait, hazai és nemzetközi helyzetét, az érintett szövetség fejlesztési terveit, azokban az egyetemi sport szerepét, fontosságát. A finanszírozásban jelentős szerepet játszik az érintett szövetség hozzájárulása az egyetemi sporthoz, beleértve a hazai és nemzetközi versenyszervezést és versenyztetést, edzőtáborokat és felkészítést. A FISU által támasztott alapkövetelmények (magyar állampolgárság, 18-28 év közötti életkor, hallgatói jogviszony) mellett fontos meghatározni a szakszövetségek együttműködésével a sportolók eredményességét jutalmazó válogatási és finanszírozási elveket, melyek elősegítik a kiemelkedő magyar szereplés esélyét. Így biztosítható, hogy az érintett sportágokban a legeredményesebb egyetemista-főiskolai hallgatók képviseljék hazánkat a világeseményeken.

Az EUSA által rendezett Európai Egyetemi Játékok (EEJ) és Európai Egyetemek Bajnokságai (EEB) esetében nem válogatottak, hanem intézményi csapatok nevezhetnek. Azonban itt is egyre erőteljesebb az igény, hogy a magyar bajnokságok legjobb csapatai induljanak. Saját költségén bármelyik intézmény jelentkezhetsen, azonban az EUSA a nevezések elbírálásánál figyelembe veszi eredményességüket. Megfontolandó, hogy a Tao-támogatásból finanszírozott egyetemi bajnokságok esetében a győztes kijuttatása egy EEJ-re vagy EEB-re erős motiváló erővel bír, és javítja a részvételi hajlandóságot.

Nemzetközi egyetemi sportesemények szervezése

A nemzetközi elismertség fenntartásának záloga az elmúlt három évtized sikeres hazai rendezésű egyetemi világbajnokságok sorának folytatása. E mellett 2013-tól az Európai Egyetemek Bajnoksága rendezői között is megjelenik hazánk a karate, a 7-es rögbi és a kosárlabda sportágakban. Az egyetemi világbajnokságok esetében a FISU-hoz, az egyetemi Európa-bajnokságok esetében az EUSA-hoz kell benyújtani a pályázatot a MEFS-en keresztül. A MEFS bármely sportágban támogatja pályázat benyújtását, ahol a szakszövetség és egy rendezésben nemzetközi tapasztalattal rendelkező sportegyesület vállalja a világesemény megrendezéséhez szükséges szakmai és anyagi háttér biztosítását egy felsőoktatási intézmény partneri együttműködésével. A MEFS nemzetközi szinten kiáll a benyújtott pályázatok mellett az érintett nemzetközi kiíró szervezetnél. A MEFS kitűzött célja, hogy évente legalább egy egyetemi világeseményt, vagy nagy nemzetközi sporteseményt hazánk rendezzen meg. A magyarországi egyetemi világesemények kommunikációjára különösen nagy figyelmet szükséges fordítani, hiszen nagyban hozzájárulhatnak hazánk pozitív megítélésének nemzetközi megerősítéséhez, illetve újabb támogatók megnyeréséhez az egyetemi sport számára.

Nyári Universiade Magyarországon

A Nemzetközi Egyetemi Sportszövetség, a FISU által kétévente, a páratlan években szervezett Universiadékon 18–25 sportágban 150–160 részt vevő ország 10–12 ezer sportolója akkreditálja magát. Az Universiade rendezésről úgy szoktak beszélni, mint az Olimpia „előcsarnokáról”. A Hajós Alfréd Terv kiemelt feladata olyan célok kitűzése, amelyek az egyetemi sport egészére hatást gyakorolnak. Magyarországon mind a felsőoktatás sportja, mind pedig a szabadidősport jelentős ösztönzésre szorul, amihez kiváló és kiemelkedő eszköz Magyarország 2024-es Olimpia rendezésének elnyerésére beadandó pályázatával összhangban lévő időpontban egy Universiade rendezésének megpályázása, és siker esetén annak lebonyolítása. Ez az időpont a 2027 vagy 2029-re toródna ki, ha Magyarországon rendezik a 2024-es Olimpiát és 2023, vagy 2025 lehetne, ha a 2024-es Olimpia helyszínéül más helyet választanak.

Az Universiade pályázat előkészítésével kezdődően az esemény lezárásáig az Universiade eszmeisége – az elme és test kiválóságának egysége – határozza meg minden fórumon Magyarország és a magyarság jövőképét. A turizmus és idegenforgalom szempontjából fontos, hogy a 10–12 000 résztvevőn kívül további 80–100 ezer fő látogató érkezése is várható. A sportlétesítmények régóta tervezett korszerűsítése, egyes városrészek rehabilitációja, a már folyamatban lévő, vagy a közeljövőben felépítendő új létesítmények mind a magyar sport, mind a rendezvénynek otthont adó település számára hosszútávon fenntartható fejlesztési lehetőséget kínál. A kivitelezéshez nélkülözhetetlen a magántőke bevonása. Várható a sportcélú szponzoráció növekedése, hiszen egyre többen kívánnak részévé válni az eseménynek.

Az Universiade az olimpia után a második legnagyobb soksportos rendezvény, így médiajelenléte nemzetközi szinten is meghatározó. Ráadásul az adott időszakban más világraszóló sportesemény nem kerül megrendezésre. Így a világ figyelme a rendező országra, városra irányul. A FISU együttműködési megállapodást kötött az Eurosport TV csatornával, amely az Olimpiai játékokat is közvetíti. A nemzetközi csatornákon kívül az Universiadén részt vevő országok saját médiumai is beszámolnak az eseményről, így a játékok alatt Magyarország nemzetközi szinten jutna nyilvánossághoz. Ez nem csak a magyar sportélet presztízsét emelné, hanem lehetőséget adna hazánk látványos bemutatására, országgép-építésre is.

Az Universiade kapcsán jó lehetőség számunkra, hogy olyan emberi értékeket tüzzünk a zászlónkra, melyek mögé minden nemzet odaáll, majd összekötik azt később Magyarország nevével, és pozitív üzenetként hirdetik azt tovább. Ilyen plusz érték lehet a parasport beemelése, mely opcionális sportágként jelenhetne meg az eseményen, egyedülállóként az Universiadék eddigi történetében. Ezzel az esélyegyenlőség és az előítéletek elleni küzdelem témái köré látványos és hiteles médiakampány építhető. Hasonlóan – és szinte már kötelező elemként – bevonható a környezetvédelem is, melyen keresztül az ökoturizmus, a tudatos és egészséges életmód, a magyarországi gyógyturizmus lesz megjeleníthető. Természetesen a fő üzenet végleges kiválasztása komoly előkészületi munkát, háttér-kutatásokat, szakmai egyeztetéseket igényel.

Mindenki sportja – az egészséges életmód alapja

/Kiemelt sportágak fejlesztésének támogatása; Testnevelés, mint kritériumtárgy bevezetése; Önálló sportnormatíva és hallgatói sporthozzájárulás; Országos sportnépszerűsítő egyetemi kampány (SportPont Program); Egyetemistákkal az egészséges életmódért (TÁMOP-program); Sportiroda-hálózat program; Egyetemi sportportál – sportoló hallgatói adatbázis; Helyi egészségfejlesztő sportprogramok támogatása; Presztízsküzdelmek; Sportszakos képzések fejlesztése; Határon átnyúló kapcsolatok; Fogyatékkal élő hallgatók bekapcsolása az egyetemi sportba/

A legjobb tanulók is sportolnak

Az egyetemi szabadidősport alapfeltételei

A Nemzetközi Egyetemi Sportszövetség (FISU) küldetésnyilatkozata szerint „az egyetemi hallgatók számára az igényeiknek megfelelő szinten kell biztosítani az intézmény keretein belüli sportolási lehetőséget.” A szabadidősport tömegbázisának megteremtéséhez szükséges néhány alapvető célfeladat megvalósítása. Ide tartozik a legnépszerűbb – tömegesítésre leginkább alkalmas – sportágak kiemelt támogatási rendszerének kidolgozása, a rendszeres testnevelés jogszabály szintű előírása, a sportot koordináló intézményi egységek (sportiroda hálózat) létrehozása a felsőoktatási intézményekben, a sportszakos képzések fejlesztése, valamint háttér-forrásként az önálló sportnormatíva bevezetése.

Legnépszerűbb sportágak kiemelt támogatása

A Hajós Alfréd Terv szabadidősport terén elsősorban azoknak a sportágaknak a kiemelt támogatását, fejlesztését helyezi előtérbe, amelyek lehetővé teszik jelentős számú hallgató megmozgatását. Így várhatóan elérhetőek olyan hallgatói rétegek is, amelyek korábban nem sportoltak rendszeresen. A sportszakmai tapasztalatok szerint a hallgatók megmozgatására legalkalmasabb és leggyakoribb egyéni mozgásformák az alacsony intenzitású és mindenki számára elérhető sportok. Kitűnő példái ennek az aerobik, a különböző fitness programok (pl. spinning, edzőhevederek), a kocogás, az úszás, kerékpározás, falmászás, természetjárás és a tánc. Csapat sportágak esetében a futsal, a kosárlabda, röplabda, kézilabda és a floorball került az utóbbi időszak legnépszerűbb sportágai közé.

A szabadidősport fejlesztésénél azok a sportágak kapnak kiemelt figyelmet és támogatást, amelyekkel jelentős tömegbázist lehet elérni. A különböző pályázatok elbírálásánál a szempontrendszerben kiemelt szerepet kap a várható részvételi létszám, a sportolás rendszeressége és a program hosszú távú fenntarthatósága, a részvételi létszám bővítésének lehetősége. A Hajós Alfréd Terv a finanszírozáson túl szakmai programok, képzések szervezésével, a jó gyakorlat és tapasztalatok megosztásával is segíteni kívánja az egyetemi tömegsport szervezésében részt vevő sportvezetők, oktatók és hallgatók képzését szakmai együttműködő partnerei bevonásával.

Testnevelés, mint kritériumtárgy

Társadalmi érdek, hogy minden életszakaszban biztosítva legyenek a megfelelő feltételek és a lehetőség a sportolásra. A mindennapos testnevelés iskolai rendszerét általában még nem követi a felsőoktatás a rendszeres sportolás biztosításával. Ugyanakkor annak fontosságát senki nem vitatja, hogy az egyetemi, főiskolai képzés során is biztosítottak legyenek a rendszeres fizikai mozgás feltételei, annak érdekében, hogy a rendszeres fizikai aktivitás tartósan beépüljön a hallgatók életvitelébe, szokásaikba. A közoktatásból kikerült fiatalokat át kell vezetni a sportos életmódba, amelynek első eleme a 2-4 féléven át tartó, legalább heti egy alkalommal kötelező szervezett egyetemi sporttevékenység. A kötelező sportfoglalkozás keretében a felsőoktatási intézmény feladata megismertetni és megszerettetni a hallgatókkal az egészséges életmód alapelveit, és ezen belül kiemelten a rendszeres testmozgás egészségmegőrző és fejlesztő szerepét. A jelen helyzetben ez a fajta kötelezőség célszerűnek látszik. Ugyanakkor nem véletlen, hogy a Nemzetközi Egyetemi Sportszövetség (FISU) már a küldetésnyilatkozatában is hangsúlyozza, hogy „az egyetemi hallgatók számára az általuk igényelt szinten kell biztosítani az intézmény keretein belüli sportolási lehetőséget”. A döntően 18-25 éves fiatal felnőttekből álló egyetemista-főiskolás korosztály a rendszeres fizikai aktivitásnak, a sportnak való megnyerésének értelmét az adja, hogy ezáltal a jobb életminőség, a betegségek megelőzése, a sportolással kapcsolatos magasabb rendű értékek kialakítása lehetővé váljon

és a rendszeres testmozgás életvitelükbe, szokásaikba való beépülése tartósan rögzüljön. A várt pozitív hatások csak így realizálhatóak. A megfelelő egészségkultúra, szemlélet és hozzáállás kialakulása, valamint mindezek egész életükre kiható módon történő rögzülése szempontjából a jelen helyzetben az adminisztratív kötelezettségek kiegészítő eszközt jelenthetnek. A kívánatos eredmények és célok azonban kizárólag a 18-25 éves hallgatók, mint önálló, autonóm fiatal felnőttek élethelyzetének, adottságainak és igényeinek megfelelő megismerésével, végiggondolásával és megértésével, e fiatal felnőttek méltóságának és értékrendjének maximális tiszteletben tartásával érhetőek el. A probléma kulcsa e tekintetben egy mélyreható, a szemléletet, a megközelítéseket, a módszereket, a tartalmi kérdéseket és a környezetet érintő megújulás. Ezt feltételezve tűzhető ki reálisan elérhető célként, hogy a kötelező sportolás fél éve alatt a hallgatók megszeressék a rendszeres testmozgást és sportolást, megtapasztalják ennek előnyeit, leépüljenek az ezzel kapcsolatosan az esetleges korábbi rossz tapasztalataikból eredő ellenérzéseik, előítéleteik, alakítsák ki saját sportolási szokásaikat, megismerjék a sportolásuk lehetséges kereteit, saját korlátaikat, és tartósan beépüljön életvitelükbe, szokásaikba és napi rutinjukba a rendszeres testmozgás.

Ha valaha is reális valósággá kívánjuk tenni, hogy az egyetemi és főiskolai hallgatók széles tömegei életvitelükbe, szokásaikba beillesztett módon sportoljanak, mozogjanak, akkor kikerülhetetlenül szembe kell nézni azzal, hogy az adminisztratív kötelezettség nélkül, pénz szűkében és a fiatalok szemléletén kívül számos – épp a MEFS és tagszervezeteinek a hatókörében lévő – szemléletbeli, megközelítésbeli, módszertani, tartalmi probléma létezik a hazai egyetemi és főiskolai sportban való alacsony részvétellel összefüggésben. E problémákkal való szembenézés alapján jelölhetőek ki azok a legfontosabb szemléletet, megközelítéseket, módszereket, tartalmi kérdéseket és környezeti feltételeket érintő humán és infrastrukturális fejlesztési területek, amelyek a rendszeres testmozgás és sportolás széles körben való kiterjesztése szempontjából az alapvető fejlesztési területeket kell jelentsék, elsősorban a MEFS módszertani és minőségi támogatásával és a létrejött sportiroda hálózatra építve. Ha a hallgatók megszeretik a sportolást és a testmozgást, akkor sem a kötelezőség hiánya, sem más körülmények nem fognak valós problémát jelenteni ebben az ügyben. Ha a hallgatókkal nem sikerül megszerettetni a sportolást, akkor sem a kötelezőség, sem más révén nem lesz elérhető, hogy a hallgatók – az adminisztratív kötelezettségek teljesítésén túl – ténylegesen, a valóságban is mozogjanak, sportoljanak.

A kötelező sportolás fél éveiben a testnevelés kritériumtárgy, elvégzése a félév teljesítésének kötelező része. A MEFS elképzelései szerint a hallgatók szabadon választhatnak az egyetemi foglalkozások, az egyetemi sportklub csapatai, és az egyetemmel szerződött sportvállalkozások kínálatából. A saját infrastruktúrán a testnevelés és az egyetemi klub szolgáltatásai ingyenesek, a szerződött sportvállalkozásokért fizetni kell. Nehezen megkerülhető kérdés, hogy az állami intézmények központi támogatási szerződésai nem nevesítik az egyetemi sport biztosítását, így ennek forrásoldala a mindenkori intézményi költségvetési helyzet függvénye. Megfelelő fedezet hiányában az intézményi sportélet, egészségkultúra törvényszerűen leépül.

Az állami (nem művészeti) egyetemek és főiskolák körében csaknem valamennyi képzés esetén ma is kötelező legalább 2 félév testnevelés, azaz a tárgyi és személyi feltételek már induláskor rendelkezésre állnak. A részletes tematika, módszertan, követelményrendszer és működési modell kidolgozása a sportszakma feladata, de elsődleges szempont kell, hogy legyen a sportolás megszerettetése és a sportszervező partnerek széles körű bevonása.

A sportolási kötelezettség teljesítését követő hosszabb távú cél az, hogy a hallgatók a képzés teljes időtartama alatt önkéntesen sportoljanak. A kötelezőség előírása inkább visszavetné a motiváltságot, akár kifejezetten ellentétes érzelmeket is szülhetne. A MEFS javaslata az, hogy részletes kritériumrendszer alapján, egy többlépcsős folyamat részeként meg lehessen szerezni a „Sportos Egyetem” címet, ami az erre vállalkozó, és a feltételeket teljesítő intézmények elismerését jelenti. A legjobb megtalálásával ez egyben a tapasztalatok továbbadását is szolgálja, az optimális megoldások kiválaszthatók és elterjeszthetők.

Sportiroda-hálózat program

Az Nftv. 11. § (2) pontja szerint „a felsőoktatási intézménynek az alaptevékenységéhez igazodóan biztosítania kell egészségfejlesztést is beleértve a rendszeres testmozgás és sporttevékenység

megszervezését”. Ahhoz, hogy az egyetemek és főiskolák ennek a törvényi követelménynek megfeleljenek, az infrastrukturális keretek mellett a személyi és szervezési feltételeket is meg kell teremteniük. Ez az egyetemi sportszervezői rendszer átalakítását és új alapokra helyezését jelenti. A sportiroda az intézményi bázisa, központja az összes olyan, egyrészt az alkalmazott megközelítésre, szemléletre, módszerekre, az ezekkel kapcsolatos módszertani és képzési, továbbképzési fejlesztésekre, másrészt a sportszolgáltatások rendszerének javítására, harmadrészt az ezzel összefüggésben lévő környezeti, infrastrukturális és eszközös fejlesztésekre vonatkozó tevékenységnek, programnak, amelyek együttesen a hallgatók szélesebb tömegeinek a rendszeres fizikai aktivitásban és a sport programokban való részvételét kívánják elősegíteni és e részvételt tartóssá tenni (ideértve a tágabb rendszerben történő egészségfejlesztő egyetemi projektekből való aktív részvételt is).

A Sportiroda-hálózat program célja, hogy a Karrieriroda-projektet példaként követve egy olyan átlátható, ellenőrizhető és számon kérhető szervezeti egységet hozzon létre minden intézményen belül, amely szervezi, összefogja, koordinálja a hallgatói sporttevékenység szervezésében érintett szervezetek, a sportszakmai képzésért felelős tanszék, sportegyesület, hallgatói önkormányzat munkáját. A program a sportirodák felállítását és elindulásukat támogatta, a hosszú távú fenntarthatóságot már önmaguknak kell megtervezni és biztosítani. A programban való részvételnek tehát feltétele egy legalább 3-5 éves működési terv elkészítése, amely legfeljebb az első 3 évre tervezhet a projekt külső támogatásával. A sportiroda hálózat létrejött, megkezdte működését, a soron következő feladat e sportirodák működésének megszilárdítása, intézményi beágyazottságuk elmélyítése.

A sportirodák operatív szervezetként az intézményi sportszervezés koordinátorai, így sokrétű feladatkör ellátásáért felelősek. Ide tartozik intézményi és intézmények közötti sportprogramok szervezése, az országos egyetemi-főiskolai sporteseményeken (pl. MEFOB, amatőr versenysport események) történő intézményi részvétel biztosítása, külső sportszolgáltatók bevonása, pályázatok monitorozása, lebonyolítása, támogatói és kommunikációs kapcsolatok építése. E mellett kapcsolatot tartanak és építenek a kari hallgatói sportszervezőkkel, az intézmény sportszakmai szervezetével, a sportlétesítmény-üzemeltetővel; a MEFS-sel és más egyetemek sportközpontjaival.

A megvalósítás során a felsőoktatási intézmények pályázat útján alakíthattak ki szervezeti egységet. Az első körben javasolt állami intézmények számára összesen 7–800 millió Ft-os támogatás állt rendelkezésre. A következő EU-s (2014–2020) költségvetési időszakban a sport, mint „hivatalos” támogatási cél is megjelenik. Olyan forrásokat bocsát az intézmények rendelkezésére, amelyből mind a sportszolgáltatások kedvezményes biztosítása, mind az ezt működtető szervezeti egység létrehozása megvalósítható lesz. E forrásokból szükséges a már felállított sportiroda hálózat által folytatott tartalmi, módszertani fejlesztések finanszírozása, valamint a sportiroda hálózat intézményi beágyazottságának elmélyítése.

Az egyetemi sportélet alapfeltételeinek megteremtése azzal indult el, hogy az előző tervezési időszakban megjelent ez a támogatási terület, mind a konvergencia-régióban, mind pedig a közép-magyarországi térségben. Ez nem csak a sportos életmód kötelező bevezetéséhez és feltételeinek biztosításához, de a meglévő infrastruktúra hatékony kihasználásához is nélkülözhetetlen feltétel volt.

Sportszakmai képzések fejlesztése

A hallgatók intézményi (általános, órarendi vagy szakosított néven futó) testnevelése erősen veszített pozícióiból mind terjedelmében, mind a szakmai-személyi háttérrel illetően. A felsőoktatásban a minimális elvárás a legalább 2–3 féléves alapképzési testnevelés előírása párhuzamosan a megfelelő szemléletbeli, módszertani, szakmai, tartalmi és környezeti fejlesztésekkel és megújulással. A testnevelő képzés kiegészítéseként szükséges a rendszeres testmozgáshoz kapcsolódóan olyan rekreáció-szervezői és sportszervezői képzések elindítása, olyan szakemberek képzése, illetve intézményi testnevelők vagy sportszervezők olyan irányú továbbképzése, hogy alkalmasak legyenek egyaránt kis és nagy létszámú szabadidősport rendezvények, amatőr egyetemi sportversenyek előkészítésére és teljes körű lebonyolításának koordinálására, felkészülten és rugalmasan tudják kezelni a modern hallgatói igényeket, minél több sportág amatőr szintű szabályait és igényeit illetően

legyenek tájékozottak. E célok 3–5 éven belül történő eléréséhez támogatni kell a sportszakemberképzés fejlesztését és az ehhez szükséges módszertani fejlesztést.

A közoktatásban bevezetett mindennapos testnevelés a testnevelő tanárképzés jelentős erősítését, a felvehető kontingens komoly emelését, a képző intézmények szakmai és sportbeli megerősítését követelik. Dinamikus fejlesztési irányok megnyitásához meg kell nyerni a fiatal sportértelmiség aktivitását. Ezért a sportágak fiatal sportértelmiségét, a leendő sportdiplomatákat és sportmenedzsereket be kell vonni a munkába, kiemelten támaszkodva a sportszakember-képzést végző intézmények tanáira, diákjaira.

Önálló sportnormatíva és hallgatói sporthozzájárulás

Az egyetemi sportinfrastruktúra üzemeltetéséhez és a hallgatói sportélet szervezésének költségeihez az intézményeknek, az államnak és a hallgatóknak egyaránt hozzá kell járulniuk. Az Nftv. előírásainak teljesítéséhez – a sportiroda-hálózat rendszerén keresztül – forrást kell biztosítani a mindennapos sportoláshoz. Az alapfeltételek biztosítását szolgáló fejlesztéseken kívül a működtetés fedezetét is elő kell teremteni. Az angolszász gyakorlathoz hasonlóan a beiratkozáskor minden hallgató egy meghatározott összegű (a hazai körülmények között hozzávetőlegesen 2.000 Ft/év) sporthozzájárulást fizet. Ezért cserébe ingyenesen veheti igénybe az egyetemi sportszolgáltatásokat, illetve kedvezményesen az egyetemen hiányzó, általa szerződött külső szolgáltatásokat. Ez kellő motivációt jelent az intézménynek a sportélet megszervezéséhez, illetve a hallgatóknak az intézményi sportban való részvételhez.

A jelenlegi tankönyv-, jegyzet-, sport- és kulturális normatíva keretein belül kell elkülöníteni a sportra szánt támogatást. Ennek minimális összege megegyezik a hallgatói sporthozzájárulással, azaz évi 2.000 Ft/fő az állami (rész)ösztöndíjas hallgatók számához igazodva. A sportnormatíva felhasználható a hallgatók sportszervezési tevékenységeinek támogatására, edzések és sportrendezvények megtartására, egyetemi sportversenyeken való részvétel költségeire (egyetemi sportingatlanok használatának kivételével). A sportnormatíva intézményi támogatási rendszerét a sportfeladatokat ellátó szervezeti egység és az intézménnyel szerződött egyesületek sportszakembereivel közösen kell kialakítani és működtetni. A sportszakmai felhasználást a fenntartó ellenőrzi.

Egyetemi sportlétesítmények üzemeltetése

Az egyetemi sportlétesítményeket az egyetemi sport szolgálatába kell állítani, hogy hasznélvezői a sportolni vágyó hallgatók legyenek. A felsőoktatási intézmények számára meg kell határozni egy feltételrendszert, amivel erősíteni kell az egyetemi sport térnyerését a létesítményekben, visszaszorítva a bérbeadás, vagy akár az értékesítés lehetőségét. Amennyiben azonban a rendelkezésre álló kapacitások meghaladják az egyetemi sport igényeit, akkor a piaci konstrukciók előtt célszerű az érintett terület iskoláival együttműködni a szabad időszakok kihasználásában. Ebben a munkában vezető koordinációs szerepet a Magyar Diáksport Szövetségnek kell kapnia.

A felsőoktatási intézmények sportlétesítményeinek jelentős része elavult állapotban van. Például versenysportra nem, vagy csak korlátozottan alkalmas. Egyesületi munkára igénybe vehetők, de színvonalasabb rendezvények tartására már nem alkalmasak, ezért az intézmények kisebb-nagyobb mértékben bérlésre kényszerülnek. További probléma az, hogy több egyetemi sportingatlan is magánüzemeltetésben van, vagyis a hallgatók nem, vagy csak korlátozottan használhatják térítésmentesen a létesítményeket. Végül az is gond, hogy jó néhány egyetemi sportközpont jellemző, hogy fenntartásuk érdekében bevétel-növelő intézkedésekre kényszerülnek, csökkentve vagy költségekhöz kötve a tanórán kívüli testmozgást.

Az egyetemi szabadidősport fejlesztési programjai

A szakmai és anyagi háttér megteremtése mellett a szabadidősport fejlesztésében elengedhetetlenül nagy szerepe van a kifejezetten a tömegesítést, népszerűsítést fő célként kitűző projekteknek. Ennek egyik alapja a HÖÖK-kal közösen tervezett országos sportnépszerűsítő kampány a SportPont Program, melynek keretében a hallgatók bevonása mellett egy egyetemi sportadatbázis és sport hírpórtál

létrehozásának terve is szerepel. Ugyancsak a sport témájának népszerűsítése érdekében kerül kidolgozásra a „Sportos egyetem” és a „Legsportosabb egyetem” címek odaítélésének feltétel-rendszere. Az egyetemi sport tekintélyének növelését segíti elő hallgatói körökben a jó gyakorlatokként terjeszthető, ténylegesen is a tömegesítést elősegítő helyi kezdeményezések támogatása, valamint az egyetemek közötti presztízsversenyekek értékének növelése. A határon átívelő kapcsolatok erősítése és építése ugyanolyan meghatározó és fontos elem. A XXI. században alapvető az esélyegyenlőség megteremtése a felsőoktatási sportban is. Így a fogyatékkal élő hallgatók sportolási feltételeinek megteremtésére külön hangsúlyt kell fektetni.

SportPont Program: országos sportnépszerűsítő kampány

„Ne csak hallgass! Mozdulj is!” – Ezzel a szlogennel indított útjára a HÖÖK közgyűlése 2011-ben egy hároméves sportprogramot, melynek célja a sport népszerűsítése és a hallgatók aktivizálása. A program részeként országos sport roadshow-t rendeztek Budapesten és a legnagyobb egyetemi városokban, amelyeket egy-egy egyetem sportnapjára szerveztek rá. Ezeket a fővárosi és regionális sportnapokat nyitottá tették minden hallgató számára. A program záró eseménye Magyarország legnagyobb hallgatói rendezvényén, a közel 70 000 látogatót befogadó Egyetemisták és Főiskolások Országos Turisztikai Találkozóján, az EFOTT-on volt. Ezen a rendezvényen számos további sportolási lehetőség, sportnépszerűsítő program várta a fiatalokat. Az EFOTT központi program támogatásában már a MEFS is szerepet vállalt 2012-től kezdve minden évben, 2015 nyarán a közös munka eredményeként minden idők legsportosabb EFOTT-ját sikerült megszervezni. .

A HÖÖK és a MEFS stratégiai együttműködés keretében megvalósította a program kiterjesztését egy kapcsolódó pontgyűjtő játék kialakításával. A közös munka már 2013 januárjában elkezdődött. A SportPont Program célja, hogy olyan hallgatói rétegeket is elérjen a sportos életmóddal és motiválni tudja őket a mozgásra, akik eddig nem foglalkoztak a sporttal, vagy nem végeztek rendszeresen sporttevékenységet. A program látványosan, az indulástól számított négy év alatt a kétszeresére kívánja növelni a rendszeresen sportoló hallgatók számát. A program segítségével ismertté válnak köreikben az intézmények és sportegyesületeik által nyújtott sportolási lehetőségek, és tanácsadás is támogatja az életmódváltásukat. Az eddigi eredmények nagyon biztatóak.

A SportPont Program a szélesebb tömegek eléréséhez jelentősen növeli a bevont sportesemények és egészségmegőrző programok számát. Egy játékos, bekapcsolódásra motiváló pontrendszer segítségével jutalmazza a rendszeresen, szervezett intézményi vagy azon kívüli keretek között, de nem a kötelező testnevelés órán sporttevékenységet végző hallgatókat. Erősíti a programhoz kapcsolódó figyelemfelkeltő események kommunikációját (roadshow-k, EFOTT, a programhoz kapcsolódó nagyobb sportesemények) és magának a programnak az ismertségét, média-megjelenését.

2020-ig a program továbbfejlesztésével évente legalább 400-500 sportesemény bevonása, 200 000 hallgató online közvetlen elérése és 100.000 – 150.000 hallgató megmozgatása a cél. A program természetesen évről évre – a SportPont márkanév ismertebbé válásával – egyre jelentősebb számú hallgatót ér majd el és mozgat meg. Az első néhány tanév eredményeként minden jelentős felsőoktatási intézmény teljes sportprogramja beilleszthetővé vált a SportPont program rendszerébe és az online elérés megközelítheti a hallgatók több, mint 50%-át. A SportPont program megvalósításához tervezzük piaci szereplők támogatásának megnyerését is. Fontos, hogy a bekapcsolódó sportprogramok különböző egészségfejlesztési, betegségmegelőzési, egészséges életmódot népszerűsítő és az egészségről szóló kommunikációs programokkal párosuljanak, amelyek finanszírozását európai uniós forrásokból célszerű megoldani.

A programhoz kapcsolódik egy egyetemi sportportál, amely egyszerre szolgálja egy központi egyetemi sport hírportál szerepét, és az egyetemi sport, valamint a SportPont Program központi adatbázisának Internet-alapú informatikai háttérét. Az adatbázis-építés a hallgatók sporttémákkal történő közvetlen elérését kívánja biztosítani. Emellett a sportági fejlesztésekhez információt szolgáltat arról is, hogy a hallgatók mely sportokat üzik és/vagy nézik rendszeresen. Az adatbázis ezen túlmenően tárolja az egyetemi versenyek és események adatait, gyakorlati segítséget nyújt a sportoláshoz kapcsolódó szolgáltatások rendszerezett összegyűjtésében is. Lehetőségként vehető fel, hogy az egyetemi-főiskolai hallgatókról adott időközönként sport-egészségügyi állapotfelmérés készüljön. Ez nem csak a programok megtervezését, de a sportos életmódhoz szükséges személyes visszajelzést is

megadhatja. Az adatbázis kezelése és koordinálása a MEFS és a HÖOK közös feladata. Kiindulásként a diákigazolvány-rendszerhez kapcsolódik, de a középtávú terv az, hogy legyen része a felálló új Nemzeti Sportinformációs Rendszernek. Amennyiben ez nem valósul meg, az intézményi tanulmányi rendszerekhez is csatolható a rendszer.

Mindenképpen szükséges a hallgatók motivációjának megerősítéseként a SportPont rendszert aktivizáló kampánnyal, illetve egy valódi kedvezményeket nyújtó rendszerrel összekapcsolni.

Intézményi, intézményközi és határon túli sport támogatása

A szabadidős sportolás megvalósításában kulcsszerepet kapnak a hallgatói és hallgatóknak szóló kezdeményezések. Különböző sportágakban hallgatói csapatok, közösségek megszervezése és fenntartható működtetése intézményenként és helyszínenként egyaránt eltérő. A program azon ötleteket, kezdeményezéseket kívánja felkarolni, amelyek alkalmasak egy adott intézményben vagy régióban jelentős létszámú hallgató rendszeres megmozgatására, hatásuk tartós, működésük pedig hosszú távon életképes és fenntartható. Idővel támogatás nélkül is meg tudnak valósulni.

A helyi sportolás elsődleges színterei a kiemelten kedvelt sportágak edzései. Ezek megszervezése általában az indulás éveiben igényel jelentősebb beruházást, és az első időszakban az alacsonyabb létszámok is nagyobb fejenkénti költséggel járnak. Olyan sportfoglalkozásokat érdemes ebben a körben megalapítani, amelyek a kezdeti támogatás fokozatos csökkenése mellett is fenn tudnak maradni, azaz az igénybevevők száma emelkedik, és az intézményi létesítménytámogatás és a hallgatói hozzájárulás mellett közel önfenntartóvá válik. A helyi kezdeményezéseken belül egy külön terület a grund-program, amelynek kifejezett célja a már meglévő, de kihasználatlan egyetemi sportinfrastruktúra rendszeres tevékenységekkel való megtöltése.

Az intézményi sportélet legmagasabb szintjét, és egyben az egyik legerősebb motiváló erőt adhatják az egyetemi, főiskolai házi bajnokságok és kupák. A nagyobb intézményekben akár kari és karközi versengések, selejtezők is szervezhetők. A helyi bajnokságok a SportPont Program részei is egyben, de az intézményi versengések akár saját pontrendszert és rangsorokat is kialakíthatnak, ahol a hallgatók erkölcsi elismerésért választják a rendszeres sportolást szabadidős tevékenységként.

Az intézmények közötti rivalizálásra épülő mérkőzések vagy sportrendezvények (presztízsküzdelmek) alkalmasak a figyelemfelkeltésre, a hallgatók megszólítására és sportpályákra csalogatására. Ezeknél a programoknál a szakmai elvárások mellett komoly kommunikációs elvárásokat is támasztani kell, hiszen elvárt, hogy pár éven belül példaértékű és tradíciót megalapozó sportesemények váljanak belőlük. Ezáltal lesznek alkalmasak szponzorok megnyerésére, arra, hogy az egyetemi sportnak nyilvánosságot teremtsenek és hozzájáruljanak a sportnépszerűsítő kampányok sikereihez.

A jelenleg is sikerrel működő ágazati sportversenyek (medikus, műszaki, sportszakos) körét érdemes kiterjeszteni. Az azonos szakmai érdeklődésű hallgatók sportos találkozási és vetélkedése hosszú távú előnyökkel szolgál. A közös szabadidő-eltöltés kiválóan kiegészíti az oktatók, kutatók együttműködését is, konferenciákhoz és más szakmai programokhoz történő kötődésük tartós hagyománnyá válhat.

A legaktívabb sportágakban, ahol az intézményi, kari bajnokságok, versenyek évről évre jelentős hallgatólétszámot mozgatnak meg, érdemes lehet regionális, vagy akár országos szabadidős versengéseket is meghonosítani. Az egyes intézmények által kezdeményezett, de az intézményi kereteken túlnyúló események és versenyek sportszakmai kereteinek kialakítása a MEFS feladata, amiben minden érintettnek ingyenes segítséget nyújt.

A határ menti intézményi kapcsolatok kiépítésének és fejlesztésének társadalmi jelentősége van. A projekt elsődleges célja, hogy olyan hosszú távú kapcsolatok jöjjenek létre, melyek más területeken (pl. oktatás, kultúra) is további együttműködéseket eredményezhetnek. Ezek a kapcsolatok önmagukban értéket jelentenek. Annak pedig, hogy a sporton, egészséges életmódot népszerűsítő programokon keresztül történne a kialakításuk, nagyon pozitív és jól kommunikálható üzenetértéke lenne, egyúttal színesítené is az egyetemi sport kínálatát. Az 1–2 napos, számos sportágban és magyar

intézmények mellett több, határon túli intézmény részvételével szervezendő sportrendezvények elképzelése valószínűleg mind hazai, mind EU-s pályázatok céljaival találkozik.

A helyi kezdeményezések, az intézményközi sportprogramok a Sportiroda projekthez kapcsolódva kaphatnak központi támogatást, az elfogadott intézményi sportfejlesztési tervekben leírtak szerint. A megmozgatott hallgató-órák arányában számolható el az igazolt sportszervezői munka. Ennek keretében sportszervezők, edzők, és kiemelten a testnevelők kaphatnak segítséget elképzeléseik megvalósításához.

Fogyatékkal élő hallgatók segítése

Magyarországon 1929 óta működik szervezett formában a mozgáskorlátozottak sportja. A MEFS célja, hogy jelentős mértékben növelje a fogyatékkal élő hallgatók részvételét az egyetemi sportban, és megteremtse az ehhez szükséges feltételeket. A terület alaposabb megismeréséhez és helyzetelemzéshez a MEFS kezdeményezte az együttműködést a fogyatékosok sportját koordináló sportszervezetekkel, közös projektek kidolgozását, melyek tartalmazzák a fogyatékkal élő hallgatók komplex integrált sportolási és versenyzési lehetőségeinek biztosítását, az infrastruktúra akadálymentesítését mind a bejutás, mind a használat terén, valamint a szakembergárda és a programszervezők szakirányú továbbképzését. A MEFS elsősorban a szabadidő sport terén tartja lehetségesnek a szükséges fejlesztések megvalósítását, az egyetemi versenysportban további szakmai egyeztetést igényel azon sportágak körének kialakítása, ahol fogyatékkal élő versenyzők indulási feltételei is biztosíthatók.

Sportos díjak és címek adományozása

A sportban kiemelkedő eredményt felmutató intézmények részére többféle cím odaítélésének koncepciója dolgozható ki. A „Legsportosabb egyetem” rangos kitüntetés egy tanév teljesítménye alapján kerül odaítélésre. Az intézmény egy évig viselheti a címet, pl. feltüntetheti a felvételi tájékoztatókban, honlapján, kiadványaiban, kitheti a sportközpont bejáratához. A „Sportos egyetem” cím azokat az intézményeket illeti, amelyek a címhez kapcsolódó feltételrendszernek megfelelnek. A feltételek egy hosszabb időszak után szigoríthatóak, így egyfajta felzárkóztatást lehet indukálni. A címek az erkölcsi rangon kívül – megfelelő támogató esetén – sportszertámogatással is járhatnak.

Az intézmény sporthoz való pozitív hozzáállása mérhető a kötelező testnevelés és a szabadidős sportlehetőségek rendszerével, a sportinfrastruktúra használati feltételeivel és fejlesztésével, a hallgatók foglalkozásokon és versenyeken mutatott részvételi szándékával, az intézmény és hallgatói anyagi hozzájárulásának mértékével, a sportszervezés és sportirányítás teljesítményével. A címeket a felsoroltak, és további feltételek számszerű értékeinek egy pontozási rendszer szerinti összegzése alapján lehet elnyerni. Végső soron a címek odaítélésének elsődleges szempontja az, hogy az intézmény mennyi hallgatót tud megmozgatni az adott évben.

Központi és intézményi szinten is példamutatásul szolgálnak a „Jó tanuló, jó sportoló” címek, melyeket a tanulásban és a sportolásban egyaránt kiváló hallgatók nyerhetnek el. Célszerű olyan elismerési rendszereket kidolgozni, amelyben az egyik oldalon a stabil tanulmányi teljesítmény és szakmailag elismert tevékenység, a másik oldalon a rendszeres egyetemi sportolás és a kiváló versenyeredmények egyenlő súllyal szerepelnek. Így ez a díj a két területen egyaránt tehetséges, ezáltal példaértékű egyetemi sportolókat, sportoló egyetemistákat fogja kiemelni.

Külső sportszolgáltatások bevonása

Az intézményi sportinfrastruktúra és sportszakember ellátottság kapacitásai egyelőre még nem teszik lehetővé, hogy széles sportági kínálat és elegendő sportolási lehetőség álljon a hallgatók rendelkezésére. A kampuszok közelében elérhető, a hallgatói igényekkel találkozó sportszolgáltatások a most felálló diákigazolvány-kedvezmény rendszerén keresztül vonhatók be hatékonyan a hallgatói sportéletbe. A rendszerbe belépő vállalkozó az intézménytől és a diákigazolványt kezelő szervezettől megjelenési lehetőséget kap, ezáltal ügyfeleinek száma növekszik. A másik oldalon a hallgatóknak jelentős kedvezményeket, a hallgatók munkarendjéhez igazított szolgáltatási rendszert kell nyújtani.

A piaci sportszolgáltatások bevonásának előnye nem csak az, hogy kipróbálhatók olyan sportágak is, amelyeknek az egyetemeken nincsenek meg a feltételei. Amennyiben elegendően sok hallgató választ egy ilyen tevékenységet, az együttműködés keretében fokozatosan közelíthető a szolgáltatás az egyetemi közeghez, és végül be is emelhető az intézmény által nyújtott saját sportfoglalkozásai körébe. Ezzel egy már kialakított rendszert működőképesen lehet elindítani.

Felsőoktatási sportinfrastruktúra-fejlesztés

/Látvány-csapatsportok beruházásai; Sportlétesítmények felmérése és fejlesztése; Budapesti Egyetemi Sportközpont: Tüskecsarnok/

Az egyetemi sport feladatai többségének sikerességét befolyásolja, illetve meghatározza az egyetemek sportlétesítményekkel való ellátottsága. Ezen alapfeltétel minél magasabb színvonalon történő rendelkezésre állása tehát kiemelten fontos. Az elmúlt két és fél évtizedben a potenciális felhasználók száma jelentősen megemelkedett, hiszen míg az 1990/1991-es tanévben mintegy 108 ezer fő, addig a 2015/2016-os tanévben már mintegy 300 ezer hallgató tanult hazai felsőoktatási intézményben, vagyis a létszám közel megháromszorozódott. Ezzel szemben az intézményi sportinfrastruktúra nem bővült, sőt bizonyos régiókban – talán Budapesten a legrosszabb a helyzet – szűkösebbé váltak a lehetőségek, mint 20 évvel ezelőtt. Vannak olyan felsőoktatási intézmények, amelyek számára komoly nehézséget jelent majd a törvény által előírt rendszeres testmozgás és sporttevékenység megszervezésének való maradéktalan megfelelés, a tanórán kívüli szabadidős jellegű sportolást és a szervezett keretek közötti (egyesületi) edzést pedig már most sem tudják – létesítmény-ellátottságból adódó problémák miatt – az elvárható szinten kiszolgálni.

Látvány-csapatsportok beruházásai

Az infrastruktúra fejlesztés kiemelt területe a Tao-kedvezményekkel támogatott látvány-csapatsportágak. Az itt elinduló egyetemi bajnokságok megszervezésének feltétele, hogy például a legnépszerűbb labdarúgás és kosárlabda esetében valamennyi felsőoktatási intézmény képes legyen megfelelő sportpályákat biztosítani a hallgatói sportnak. A kézilabda ehhez rövid időn belül csatlakozni tud, míg a jégkorong és vízilabda esetében az alkalmas jégpálya és vízfelület kialakítása hosszabb időt vesz igénybe.

A Tao-támogatás rendelkezésre állási ideje alatt a hosszú távú fejlődést szolgáló, maradandó eredményeket biztosító fejlesztésekre kell koncentrálni. A bajnokságok működtetéséhez a sportinfrastruktúra a legköltségesebb és legnehezebben pótolható feltétel. Ezért a Tao-kedvezményből elsődlegesen azt kell elérni, hogy látvány csapatsportágakban minden egyetemi sportoló számára elérhető legyenek a minimálisan szükséges létesítmények. Fontos szempont, hogy a költséges fejlesztések önrészét az egyetemek és sportegyesületeik csak a profi csapatoknál kedvezőbb feltételek esetén tudják biztosítani. Az európai uniós önrészek átvállalásához hasonlóan itt is egy közös alap létrehozására lenne szükség. Cél az is, hogy olyan sportpálya modellt alakítsunk ki, amivel benn tudjuk tartani a sportoló hallgatókat saját sportágukban, akár versenyzőként, akár szabadidő-sportolóként kívánnak rendszeresen mozogni.

Egyetemi sportlétesítmények felmérése és fejlesztése

A magyar egyetemi sport fejlesztéséhez szükséges létesítményellátottság szempontjából jelentős probléma, hogy az elmúlt évek egyetemi sportinfrastruktúra fejlesztése elsősorban a vidéki intézmények létesítményeire korlátozódott, Budapest és felsőoktatási intézményei ezen a téren nagy hátrányban vannak. Ugyanakkor az a tapasztalat, hogy a meglévő létesítmények – állapottól függetlenül – nem mindig az egyetemi sportot szolgálják. Sok – korábban felsőoktatási intézmények által üzemeltetett sportlétesítmény országszerte külső üzemeltetők kezébe került, sok esetben

tulajdonosváltás is történt. Az új tulajdonosok, üzemeltetők a kihasználtság szempontjából kiemelt időszakokat piaci áron értékesítik, erősen korlátozva ezzel az élő egyetemi sport lehetőségeit.

A Hajós Alfréd Terv célja annak elérése, hogy minél több sportlétesítmény működjön intézményi hatáskörben, minél nagyobb számú hallgatónak biztosítva ez által sportolási lehetőséget mind a szabadidősport, mind pedig a versenysport területén. A felsőoktatási intézmények sportlétesítmény kataszterének ismeretében meghatározható az egyes intézményekben üzhető sportágak köre, illetve a szükség szerinti fejlesztések tartalma és ütemezése is kialakítható.

Hosszú távú cél emellett, hogy az egyetemi sportélet infrastrukturális hátterének legyen egy olyan minimuma, ami a kiemelt sportágak üzését lehetővé teszi. Legyen(ek) a hallgatói létszámhoz illeszkedő megfelelő méretű csarnok(ok), atlétikai pálya, műfüves focipálya(k), uszoda stb. Ezzel nem csak értékeket és hagyományokat őrzünk meg, de egyszerre zárkózunk fel a világ legjobb intézményeinek sportéletéhez, és tesszük lehetővé, hogy a legnépszerűbb sportágakban az összes intézmény összemérhesse erejét. A közösségépítésnek ez elengedhetetlen része.

Budapesti Egyetemi Sportközpont: Tüskecsarnok

A fővárosi egyetemek és főiskolák sportlétesítményeivel kapcsolatban elmondható, hogy az elmúlt két évtizedben számuk csökkent (bezártak vagy magántulajdonba kerültek), a meglévők pedig részben elavultak, magánüzemeltetésbe kerültek, és fenntartási források híján nem ritkán jelentős piaci bevételek termelésére kényszerülnek.

A fővárosban megfelelő programtervekkel és szakemberekkel rendelkezünk, de nincsenek források a szükséges létesítményellátottság megvalósításához. A Tüskecsarnok megépülésével és hallgatói sportra történő felhasználásával egy régóta dédelgetett álom valósul meg: létrejött a magyar felsőoktatás sportjának fellegvára. Amennyiben a Tüskecsarnok és műhelycsarnoka elsődlegesen hallgatói célokat szolgál, a komplexum megépülését követő első teljes évben, 2016-ban egy kb. 50 %-os kihasználtság teljesíthető, mely 2017-re várhatóan elérné a 80 %-ot (a délelőtti és késő esti időszakra, továbbá az uszodára egy kedvezményes, a délutáni időszakra pedig versenyképes piaci árakat véve alapul). A tervezett hasznosítás legfontosabb összetevői:

- a Budapesten és vonzáskörzetében tanuló mintegy 140 000 fő hallgató (119 ezer nappali tagozatos) szabadidős sportolási igényeinek kielégítése;
- Budapesti Egyetemi Bajnokságok rendezése (jelenleg 20 sportág, 39 rendezvény);
- MEFOB döntők és bajnoki rendszerű sportesemények budapesti fordulói;
- nemzetközi sportrendezvények (Európai Egyetemek Bajnoksága, Európai Egyetemi Játékok, Egyetemi Világbajnokságok).

A felsoroltakon kívül az üzemeltetéshez szükséges bevételek kitermelése érdekében a Tüskecsarnok otthont adhat kiemelt jelentőségű hallgatói tömegrendezvényeknek (pl. HÖÖK rendezvényeknek), valamint további felsőoktatással kapcsolatos, nem sportcélú programoknak (különböző fesztiválok koncertjei és kulturális programjai, szakmai konferenciák).

A délelőtti kihasználtságot illetően a Budapesten és vonzáskörzetében működő felsőoktatási intézmények mintegy 58 ezer hallgatója érintett a kötelező testnevelésben, sokuk jelenleg is komoly forrásokat költ kötelező feladatának ellátása érdekében létesítménybérletre. Ezen kívül a sportszakos hallgatók magas szintű képzéséhez az újonnan épülő létesítmények megfelelő bázist teremtenek, az érdeklődő hallgatók száma pedig emelkedik. A délelőtti kihasználtságot garantálnák a környező kerületek megfelelő sportinfrastruktúrával nem rendelkező középiskoláinak a mindennapos testneveléssel kapcsolatos igényei. A középiskolákkal való tervezett együttműködés közvetett célja, hogy a 11–12. évfolyamosok számára még vonzóbbá tegyük az egyetemi környezetet.

A kihasználhatóság akkor tekinthető reálisnak, ha a Tüskecsarnok kialakítása messzemenőig megfelel a mai hallgatói igényeknek. Ehhez nélkülözhetetlen a multifunkcionális jelleg, azon belül is a következő – az egyetemi sport szempontjából kiemelkedő jelentőségű – sportok feltételeinek a biztosítása: kosárlabda, futsal, kézilabda, röplabda, floorball, tollaslabda, tenisz, asztalitenisz, torna, küzdősportok, vívás, súlyemelés, aerobic és fitness, továbbá a legújabb tervekben már szereplő uszoda esetében a vizes sportok (úszás, vízilabda, triatlon).

Rövidítések

- EFOP — Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program
- EFOTT – Egyetemisták és Főiskolások Országos Turisztikai Találkozója
- EMMI – Emberi Erőforrás Minisztérium
- EUSA – European University Sport Association (Európai Egyetemi Sportszövetség)
- FISU – Fédération Internationale du Sport Universitaire (Nemzetközi Egyetemi Sportszövetség)
- HÖÖK – Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája
- MDSz – Magyar Diáksport Szövetség
- MEFOB – Magyar Egyetemi-Főiskolai Országos Bajnokság
- MEFS – Magyar Egyetemi - Főiskolai Sportszövetség
- MKOSz – Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetsége
- MOB – Magyar Olimpiai Bizottság
- MRK – Magyar Rektori Konferencia
- Nftv. – a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény
- Stv. – a sportról szóló 2004. évi I. törvény
- UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
- Tao-kedvezmény – a Tao-támogatással összefüggésben nyújtott adókedvezmény
- Tao-támogatás – a társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény alapján a látvány-csapatsportágak támogatása
- TÁMOP – Társadalmi Megújulás Operatív Program
- WHO – World Health Organization